

Riksdagens protokoll

2004/05:66

Fredagen den 28 januari

Protokoll
2004/05:66

Kl. 09.00 – 12.15

1 § Särskild debatt om segregationen i Sverige

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

Anf. 1 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter är en grundbult i socialdemokratisk politik och, vilket jag tror, också i andra partiers politik. Det är också en grundbult i kampen mot social, etnisk och ekonomisk diskriminering. Vi har inte nått det målet, och därför är denna debatt om segregation viktig.

En indikation på att vi inte nått målet om allas lika möjligheter handlar bland annat om sysselsättning. Drygt 350 000 människor bodde 2002 i bostadsområden med en lägre sysselsättningsgrad än 60 %. 174 000 människor bodde i områden med en lägre sysselsättningsgrad än 50 %. Jag tar upp sysselsättningen därför att en av grundvalarna för gemenskap och delaktighet i ett samhälle är möjligheten till eget arbete och egen försörjning, precis som det varit i kampen för jämställdhet.

Dessa debatter brukar handla om vad andra gör för fel. Jag tror inte att vi kan ersätta den polemiken men kanske komplettera den med vad vi själva vill göra och hur det ska se ut. Dessa debatter brukar också handla om hur vi ska bistå svaga grupper. Jag hoppas att vi kan lära oss att se att det är fråga om människor med egen styrka. När vi debatterar de områden som kallas segregerade kanske vi också ska tänka på att de faktiskt är de minst segregerade områdena. Där bor människor med femtio eller hundra nationaliteter, att jämföra med andra områden där det kanske bara finns en eller två.

Dessa debatter brukar också handla om vad minoriteterna ska göra. Låt mig denna gång inleda med att säga några ord om oss i majoritets-samhället. Då blir det några ord om mänskliga rättigheter, eftersom dess motsats är diskriminering.

Du behöver bara tänka på dig själv i relation till en annan del av världen så är du själv i minoritet. Tänk om du inte erbjuds jobbet därför att ditt namn klingade obekant. Tänk om du inte fick visa vad du dög till därför att ditt hudpigment var av ett annat slag. Diskriminering av människor med annan bakgrund är inte värdigt ett civiliserat samhälle. Därför vill vi kraftsamla mot etnisk diskriminering.

Diskrimineringslagarna har skärpts. DO får ökade medel, diskrimineringsbyråerna likaså. Vi främjar diskrimineringsklausuler vid offentlig upphandling bland annat genom stöd till Nämnden för offentlig upphandling. Vi genomför praktikövningar för att kartlägga graden av diskrimi-

nering. Vi samarbetar och för samtal med näringslivet för att främja deras åtgärder mot diskriminering.

Politik mot segregering är en del av den generella välfärdspolitiken. För oss socialdemokrater handlar det också om att göra de största satsningarna där behoven är som störst. Det var en av utgångspunkterna för storstadssatsningen, nämligen att bryta den sociala och etniska diskrimineringen. Med hjälp av den satsningen kunde nedåtgående spiraler i bland annat sysselsättning och valdeltagande brytas. Nu kan vi göra rikspolitik av allt från språkförskolor och samverkan mellan arbetsförmedlingar, försäkringskassor och kommuner till medborgarforum och brottsförebyggande råd.

Men vi måste göra mer. På tisdag, den 1 februari, införs en ny sorts prova-på-platser för personer med ingen eller begränsad erfarenhet av svensk arbetsmarknad. På tisdag införs också efter samråd med näringslivet en arbetsplatsförlagd bedömning av yrkeskompetens för personer med utbildning från andra länder.

Vad är det som bestämmer om en individ eller ett samhälle överlever? Jag tror att det är förmågan att förändras. Vi lever alla i ett samhälle som förändrats radikalt under hundra år. Vad är det som bestämmer om vi klarar av att förändras? Jag tror att det är förmågan att hitta mötesplatser och en dialog.

I mitt nästa inlägg ska jag berätta mer om vad regeringen har för avsikt att göra, men nu ser jag fram emot att lyssna på vad ni andra vill göra. Att vi har en stor utmaning framför oss tror jag att vi kan vara överens om.

Anf. 2 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Ingen människa är en ö. Så säger den engelske poeten John Donne.

Det är alltid människors utanförskap som skapar segregation, inte tvärtom. Vår delaktighet är nyckeln till vår tillvaro. I grunden är segregation därför frånvaron av integration. Det är viktigt att klargöra den skillnaden för att förstå dagens debatt.

I Sverige står tiotusentals människor utanför arbetsmarknaden i en grad som är helt unik för Europa. De gör så denna fredagsmorgon i januari när riksdagen debatterar deras situation, och de har gjort så länge. I dag nämns Sverige i internationell forskning och statistik som det land som är sämst på att tillvarata de människor som kommit till vårt land.

Våra förorter till de större städerna är på väg att sakta men säkert mallas ned till getton med alla de kännetecken som finns i sådana områden – vandalism, ungdomsbrottslighet, narkotikahandel. Skälen till detta är i grunden inte svårförståeliga.

Under de mer än tio år som de socialdemokratiska regeringarna styrt Sverige har de varit medvetna om problemen, men de har inte på någon punkt lyckats ändra förutsättningarna för de människor som bebor Rosengård, Botkyrka, Bergsjön och Rinkeby.

Efter valet 2002 har det blivit ännu värre. Nu delar vi ut friårssemestrar till några få människor, samtidigt som förvärvsfrekvensen i min valkrets Malmö är 41 % för utrikes födda. Färre än hälften av denna grupp i rikets tredje största stad går till ett normalt arbete en vanlig fredag.

Följderna av regeringens politik är helt enkelt att stora grupper i dag försörjs via socialbidrag. I området Herrgården i Rosengård har vi 95 % som kvalar in i den gruppen, men det betyder inte att människor lever enbart på den statliga försörjningen. Tvärtom frodas i samma områden svartarbetet. Skattemyndigheterna i Malmö och övriga Sverige kan över huvud taget inte göra en rimlig bedömning av omfattningen. Den har helt enkelt växt dem över huvudet.

Man kan förstå den arbetslöse mannen från Mellanöstern som talar om för socialsekreteraren att hans fru inte kan ta det där arbetet som vårdbiträde, inte därför att hon inte är kompetent eller för att hon får dåligt betalt, utan därför att hans självkänsla inte överlever att hon får ett arbete och blir familjeförsörjare medan han förblir utanför. Då är det bättre att jag fortsätter att jobba utan kvitto som tidigare och hon går arbetslös, säger han, rycker på axlarna och går för att sköta sin syssla.

Det är som sagt möjligt att förstå den bedömningen, men den kan aldrig ursäktas. Och framför allt kan aldrig det system ursäktas som möjliggör hans bedömning.

Har då regeringen under 1990-talet försökt rätta upp situationen? Vilka åtgärder har vidtagits? Vilka förslag har lagts fram? Litet och intet är svaret. Likt en åsna mellan två höttappar vrider sig integrationsministern i medierna kring frågan om etnisk registrering. Från moderat sida säger vi till ministern: Glöm höet och koncentrera dig på havren i arbetsmarknadens krubba!

Under 1990-talet kom en strid ström av tillfälliga projekt. Det var Blommanpengar, storstadssatsningar, integrationsprojekt och så vidare. Inget av dessa projekt har lämnat bestående avtryck i arbetet med att få in människor från utanförskapet till riktiga arbeten.

Finns det inga projekt som förtjänar att nämnas som lyckade? Jo, det gör det, men de har inte initierats av regeringen, haft statlig finansiering eller ens en gång statlig uppbackning. Ett sådant exempel är det projekt som MKB, Malmö Kommunala Bostadsbolag, genomfört för arbetslösa invandrarkvinnor. MKB har under de senaste dagarna varit omskrivet i mindre smickrande sammanhang, men inget av det ändrar det faktum att MKB var det första allmänna bostadsbolaget i Sverige som tog sig an uppgiften att ge sina invånare i Rosengård, Holma och Kroksbäck hoppet åter.

Det har medvetet satsat på egenmakt, inflytande och på utsikter att lämna det halvliv som många företagets kunder annars tvingas leva dag ut och dag in, år ut och år in.

MKB:s framgångsformel stavas egenmakt. När arbetslösa invandrarkvinnor har skolats till att bli egenföretagare i städbranschen har möjligheten till en egen inkomst öppnat sig, för många av dem för första gången i deras liv.

Denna vilja till förändring har blivit bestående hos dem. De ser chanserna att skapa nya liv för sig och sin familj, att flytta från förorten och att utbilda sig, kort sagt att förverkliga någon av de saker som alla vi i den här kammaren och i Sverige någon gång drömmer om.

Moderaterna har upprepade gånger lyft fram MKB:s insatser här i kammaren som någonting som borde göras till nationell politik och bilda skola för hur Sverige kan skapa en varaktig integration. Men svaret från

regeringen har varit en ekande tystnad oavsett om ministern heter Mona Sahlin eller Jens Orback.

Från vår synpunkt och den allians synpunkt som borgerligheten skapat är det förvisso flera punkter som är viktiga. Vi vill ge människor möjlighet att lära sig att prata bra svenska. Vi vill förkorta asyltiderna. Vi vill validera tidigare arbetsmarknadsmeriter.

Men dessa åtgärder är utan undantag beroende av en övergripande strategi. Det är att öppna den svenska arbetsmarknaden och föra människor in från utanförskapets kyla till en värdighet som ett riktigt hederligt arbete ger oss alla.

(Applåder)

Anf. 3 MAURICIO ROJAS (fp):

Herr talman! Jag ägnade mig i går åt att gå igenom statsministerns inlägg i de två senaste partiledardebatterna. Det var 80 minuter, 80 mycket viktiga minuter. Jag ville kontrollera hur mycket tid statsministern ägnade åt segregation, utanförskap och de hundratusentals människor som lever i en verklighet som ligger mycket långt från herrgårdarna.

Jag kunde konstatera att han ägnat noll sekunder till det. Det fanns inte. Jag kontrollerade om orden segregation, integration och utanförskap fanns över huvud taget i statsministerns ordförråd. De fanns inte. Inte heller ordet misslyckande fanns. Det hör inte till Göran Perssons ordförråd. Han kan inte säga: Jag misslyckades.

I den här frågan precis som i Asienkatastrofen borde han ha mod, ärlighet, empati och känsla för andras öde och säga: Ja, jag har misslyckats. Min regering har misslyckats.

Efter en lång högkonjunktur som varade i åtta år kan vi konstatera att det finns 174 000 människor som lever i områden där inte ens hälften arbetar. Då heter det misslyckande. Det ska man kunna säga högt och tydligt. Allt annat är att dölja en verklighet som är väldigt viktig.

Det är en verklighet som inte kan döljas och som varenda människa i Sverige kan oroa sig för. Det är inte vi i Folkpartiet som oroas mer och mest. Det är vanliga människor. Därför har vi blivit det parti som tagit upp detta. Vi vill inte dölja det. Vi säger som det är, och vi har också en politik för att förändra den verkligheten.

Det gjorde vi redan i valrörelsen 2002. Det har vi fortsatt med. Vi gjorde därför en kartläggning av utanförskapet som heter *Utanförskapets karta*. Det borde regeringen ha gjort. Där finns resurserna. Men om den gör detta måste den erkänna: Detta är verkligheten, vi har misslyckats. Det gör den givetvis inte. Det gjorde vi. Det är därför vi står här i dag och har den här särskilda debatten. Vi har lyft fram den här frågan. Vi kommer att fortsätta att göra det, eftersom det är en mycket viktig fråga.

Den verklighet som vi statistiskt kunde redovisa här är som ministern vet inte någon rolig eller trevlig verklighet. Han har sagt att 174 000 människor lever i dessa områden. Vi kontrollerade skolan och valdeltagandet, och vi tittade också på kriminalitet. Det ser illa ut på många håll och kanter i Sverige. Därför är det otroligt att statsministern inte ens har en sekund för detta.

Herr talman! Jag tror att oviljan att tala om dessa mycket oroväckande saker bottnar i en brist på politik. Det är ett misslyckande och en brist på idéer. Men någonstans börjar jag misstänka att det också finns en

brist på intresse och att man inte bryr sig. Ett exempel på det är att statsminister Göran Persson inte ens nämner den här verkligheten.

Ett annat exempel är den minister vi har. Jag har stora sympatier för Jens som människa och journalist. Han är trevlig och intelligent. Men statsministern har utnämnt en person till statsråd i dessa så svåra frågor, dessa så otroligt komplicerade och viktiga frågor, som erkänner: Jag kan inte så mycket om det här. Han försöker lära sig på jobbet. Det gör man inte om man verkligen bryr sig. Inget ont sagt om Jens, utan mycket ont sagt om den person som leder det här landet och som fattar sådana beslut.

I dagens Dagens Nyheter kommer beviset på att ministern måste lära sig en hel del. Han tar upp frågan om etnisk registrering. Det är okej med en utredning. Men om en minister säger: Jag börjar fundera på detta, då måste man inse att man har gett sig ut på mycket tunn is. Det handlar om etnisk registrering.

Varför kan man tänka på det, ministern? Du måste förklara det för svenska folket. Det finns bara en förklaring som kan säga varför man tänker på att registrera oss etniskt. Man vill kvotera. Kvoteringen förutsätter registrering. Det är där ni sitter och tänker. Ni är på väg dit. Tala annars om hur det är.

Jag sade till min dotter i morse, efter att vi talat om den här artikeln: Vilken etnisk grupp tillhör du? Hon tittade på mig med sina stora ögon och sade: Normal, pappa. Neutral, pappa. Vi vill vara neutrala, och vi vill vara normala. Vi vill inte kvoteras, och vi vill inte registreras. Tänk på det, ministern.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gunnar Andrén, Linnéa Darell, Anne-Marie Ekström, Solveig Hellquist, Gunnar Nordmark och Cecilia Wigström (alla fp).

Anf. 4 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag kan redan nu meddela att kristdemokraterna instämmer i mitt anförande.

Den socialdemokratiska integrationspolitiken har misslyckats. Jag håller helt med Mauricio Rojas i den delen. Vi kan se det i arbetslösheten, vi kan se det i storstädernas förorter och vi kan se det i diskriminering och utanförskap.

Den kraft och initiativförmåga som präglar de nya svenskarna kvävs av den integrationspolitik som förts i Sverige under många år. Det är en politik som har präglats av ett omhändertagandeperspektiv. Det handlar självklart också om brister på arbetsmarknaden, när det gäller småföretagare och förhållandena på bostadspolitikens område, etcetera.

Vi vet också att ungefär 40 % av flyktingarna är självförsörjande efter fem år i vårt land. Invandrare som har vistats här i 25 år har fortfarande i genomsnitt 15 % lägre sysselsättningsnivå jämfört med svenskfödda.

Det finns många sådana allvarliga siffror i statistiken.

I Sverige blir man utförsäkrad, man blir medicinskt färdigbehandlad, man blir förtidspensionerad, man räknas som asylsökande, som en person med invandrarbakgrund, som hemlös och så vidare. Varje nytt problem som uppstår i välfärdssamhället fordrar nya anställda specialister som legitimerar sin profession genom att finna och behandla individers avvi-

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

kelser från det normala. Nya politikområden skapas och nya ministrar utses. Utgångspunkten är att det finns ett problem som måste åtgärdas och något som är sjukt som måste behandlas. Vi problematiserar även det som inte är ett problem, och vi ser snart inte längre det friska.

Familjer med starka välutbildade vuxna som har flytt runt halva jorden till Sverige får exempelvis sitta passiva och vänta innan de antas kunna sköta ett jobb eller klara sig på egen hand. Flyktingfamiljer med sex sju barn antas behöva föräldrautbildning etcetera. Det är ingen slump att vi på 70-talet flyttade invandringsfrågorna från arbetsmarknadsdepartementet och arbetsmarknadsmyndigheter till sociala inrättningar. Det blev socialtjänsten som tog hand om flyktingarna som kom till vårt land. Det är ingen slump att riksdagen en gång flyttade invandringsfrågor från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet. Och det är ingen slump att Jens Orback inte sitter på Näringsdepartementet.

Vi kristdemokrater är övertygade om att omhändertagandeperspektivet måste brytas och att integrationsindustrin måste avvecklas. En person med utländsk bakgrund ska inte automatiskt behandlas som någon i behov av hjälp. Alla människor, infödda svenskar och invandrare, ska behandlas som en resurs. Därför är makten över den egna vardagen så viktig. Det ska vara snabba ingångar på arbetsmarknaden, valfrihet i skola och barnomsorg och enkla regler för företagare. Allt sådant här skapar vardagsmakt, men allt sådant här begränsas av Socialdemokraterna.

En inte helt oväsentlig del av de problem vi diskuterar i dag är miljonprogramsområdenas planering, arkitektur och infrastruktur. Det europeiska projektet Restate, som studerar storskaliga bostadsområden i tio länder har kommit med den första rapporten som berör Sverige. Beträffande de studerade miljonprogramsområdena Tensta och Husby i Stockholm konstaterar man där att de interventioner som gjorts i form av främst sociala satsningar inte har lett till önskat resultat. Satsningar på fysisk upprustning och infrastruktur kan betraktas som försumbara. Beträffande Tensta skriver man i rapporten att stadsdelen är en av de fattigaste i Sverige och har förblivit så under hela sin 30-åriga existens.

Om segregationsmönstret ska brytas krävs en radikal förnyelse av boendemiljön i städernas förorter. Det krävs integration av arbetsplatser, verksamheter och företag och det krävs en utbyggd service och mer attraktiva centrum. Vi ska inte underskatta behovet av en upprustning också av den fysiska miljön. Vi vet att det kommunala bostadsbolagen, privata fastighetsägare och kommuner kan vara en mycket större resurs än hittills.

Det krävs också att vi får mer blandade upplåtelseformer. Det måste finnas mer av olika typer av boende, både i storlek och i ägandeformer. Det måste finnas möjligheter att göra boendekarriär utan att man måste lämna området. Det måste finnas fler möjligheter att bo tryggt i sitt område. Det krävs en helt annan satsning på polis – närpolis fler poliser med invandrarbakgrund och brottsförebyggande åtgärder. Det krävs en annan arbetsmarknadspolitik och en annan näringspolitik med mindre krångel för företag.

Det krävs också offensiva, både symboliska och i saklig mening, statliga satsningar. Jag ska ställa en mycket intressant fråga till Jens Orback: Vilket är ditt recept för att lösa de här problemen? Är det etnisk registre-

ring, som du lanserar i dag? Det tror inte vi kristdemokrater på. Eller är det satsningar av karaktären att göra någonting åt förörternas problem?

Alldeles nyligen kom det förslag som regeringen nu ska diskutera om att flytta ut 2 700 statliga jobb från Stockholm till olika orter på grund av ett annat regeringsbeslut, det vill säga att lägga ned försvarsmakten på ett antal orter. Varför flyttas aldrig en statlig myndighet eller ett statligt verk från Stockholms innerstad till Stockholms förorter? Ryktet går nu om att exempelvis Sida söker nya lokaler. Man ska flytta från Sveavägen till Östermalm. Varför hamnar inte Sida i Rinkeby, i Rågsved eller liknande orter? Då slipper ju enskilda tjänstemän ryckas upp från sina rötter här i Stockholm och flytta till en annan del av Sverige, som många av de statliga tjänstemännen tvingas göra om de ska kunna behålla sitt jobb. Varför satsas det aldrig på en statlig myndighet ute i en av dessa förorter?

Detta är ett ganska intressant exempel på hur man tänker och hur man undviker att göra både symboliska och sakligt sett viktiga satsningar i förorterna i exempelvis Stockholm. Samma problematik gäller självfallet också förorter i Göteborg, Malmö och många andra orter. Vad har Orback för recept? Varför satsar inte Orback på att även lokalisera en statlig myndighet till en av Stockholms förorter.

Anf. 5 STEN LUNDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag är också övertygad om att man från Vänsterpartiet instämmer i mitt anförande.

Vi är – eller vi borde i alla fall vara – överens om att stora delar av integrationspolitiken har misslyckats. Siffror som belyser arbetslöshet, trångboddhet, utbildning, inkomst, valdeltagande och tillgång till makt och kapital visar klart att det svenska klassamhället har fått ett tydligt etniskt drag. Alltför många med annat etniskt ursprung än det svenska ställs konsekvent utanför majoritetssamhället.

Begreppet integration har ersatt den tidigare ensidiga assimilationen, som har varit den svenska vägen. Tyvärr är det mest begreppet eller ordet som har ändrats, och inte inriktningen på politiken. Att gå från assimilation till integration eller från segregation till integration kräver nämligen betydligt mer än att byta ord. Det kräver ett helt nytt tänkande.

Jag vill i mitt anförande peka på en del i den politik som vi i Vänsterpartiet anser nödvändig för att Sverige ska kunna gå från assimilation till integration, från utanförskap till delaktighet.

Herr talman! Integration innebär för oss att alla kvinnor och män har lika rättigheter och lika möjligheter och att varje individ ges samma förutsättning att förverkliga sitt livsprojekt. För att detta ska kunna uppnås måste samhällets olika institutioner präglas av respekt för individen oavsett bakgrund och kön. Det förutsätter också en insikt om att det inte finns någon politik som är riktad mot dem som står utanför utan att också samtidigt ifrågasätta de privilegier som framför allt en liten grupp vita medelålders män innehar med mycket makt, mycket höga inkomster och stor tillgång till kapital.

En politik som vill förändra de grundläggande maktförhållandena omfattar i stort hela samhället. Men jag vill här, i detta anförande och antagligen också i nästa, framför allt peka på fem grundläggande områden där förändringar måste komma till stånd mycket snabbt för att utanförskapet ska kunna brytas.

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

För det första gäller det kampen mot rasism och främlingsfientlighet. Ett grundläggande skäl till utanförskapet är den utestängning som den institutionella rasismen som bärs upp av samhället i stort står för. Det tar sig framför allt uttryck i den flyktingpolitik som i dag saknar grundläggande humanistiska drag. Den politik som i dag finns när det gäller flyktingar och den rätt som människor har att stanna i Sverige öppnar för rasistiska och främlingsfientliga grupper. Flyktingpolitiken har numera uppenbarligen sin utgångspunkt i att de som söker asyl och skydd i vårt land gör det framför allt för att parasitera på vår så kallade välfärd.

Den människosyn som präglar asylpolitiken öppnar för ett samhälleligt godkännande av de grupper som söker sin näring i rasism och främlingsfientlighet. Det här gäller också när Folkpartiet i en valrörelse går ut och gör som ett huvudnummer att svenska språket är det viktigaste av allt och att de som inte behärskar det inte heller välkomnas som medborgare i det här landet. Detta gäller också när socialdemokratin ihop med borgerliga partier i Malmö skriver något som heter *Välfärd för alla* och vars huvudinriktning är att lägga skulden på individen. Det gäller också när Tobias Billström står i talarstolen och angriper folk för att de jobbar svart utan att våga vara systemkritisk och utan att våga ifrågasätta vad man själv gör. Genom att använda den här typen av argument öppnar man för främlingsfientlighet och rasism.

Herr talman! För det andra gäller det rätten till utbildning. Allas lika rätt till utbildning förutsätter faktiskt att skolan är öppen för alla och har en undervisning som tar sin utgångspunkt i varje enskild elevs förutsättningar. Det ställer krav på en mycket god pedagogisk kompetens inom skolan som jag tror att vi har, men som vi måste förbättra.

Det gäller också att alla barn ges rätt till utbildning. Även asylsökande barn måste, inte bara på papperet utan också i verkligheten, få rätt till skolgång. Denna rätt måste också omfatta de barn som lever i familjer där avvisningsbeslut finns men avvisningen inte har verkställts.

En förutsättning för att alla elever ska få samma möjlighet är dessutom att undervisning i och på modersmål blir en självklarhet. När man väljer att protestera mot elevers möjligheter att tillgodogöra sig utbildning på det språk de behärskar underbygger man också främlingsfientlighet och undergräver tron på modersmålet och modersmålsträningen, det som vi brukar kalla hemspråksträning i det här landet, som är en förutsättning för varje elevs lika rättigheter.

Men även när det gäller vuxna invandrade är det nödvändigt, genom validering och via sfi, att se till att tidigare erfarenheter och kunskaper tas till vara.

Herr talman! För det tredje gäller det rätten till arbete. Bristen på arbete och avsaknaden av rätt till arbete är antagligen den största enskilda orsaken till utanförskapet. Därför är kampen för full sysselsättning prioriterad för Vänsterpartiet. Om samhället ska kunna leva upp till det kontrakt som vi har med medborgarna om skola, vård och omsorg har vi dessutom inte råd att låta stora grupper stå utanför arbetsmarknaden. Vi behöver allas arbetade timmar för vår gemensamma välfärd och för tillväxten.

Vänsterpartiet har länge krävt obligatoriska mångfaldsplaner på stora och medelstora företag för att synliggöra bristen på och behovet av en väl

sammansatt personal. Stat och kommun måste här gå i spetsen och se till att man bryter den utestängning som man har inom sitt eget område.

Herr talman! Jag återkommer med resten i mitt nästa anförande.

Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Människor gör skillnad. Vi är alla unika, i grunden lika och lika mycket värda. Vi bär alla på drömmar, stora, små och olika, men ändå drömmar som vi hoppas kunna förverkliga.

Här finns drivkraften till de stora uppfinningarna, till nya företag, till välbefinnande och till hållbar utveckling.

Här finns drivkraften till att överleva även i kris och krig.

Här finns drivkraften för att ge barnen så goda villkor som vi föräldrar bara kan.

Här finns drivkraften till att utvandra för att söka bättre villkor.

Här finns drivkraften till att fly.

Det är drivkrafter på gott och ont till förändring. Det är en kraft vi måste bejaka och befria så länge den inte kränker andra människors värde och rättigheter.

Vårt gemensamma uppdrag måste bli att forma förutsättningar för alla människor att förverkliga sina drömmar och förutsättningar för alla människor att växa, oavsett var i landet eller världen man lever och verkar.

För att göra det måste vi byta perspektiv och visa mer tilltro till människor än till system och myndigheter. Vi måste se och göra upp med gamla strukturer som låser in oss. Jag tänker då inte bara på gamla könsstrukturer som gör att många kvinnor känner sig maktlösa utan också på våra vanor att hylla likhet och ogilla olikhet. Kampen mot olikheter går som en röd tråd genom vårt samhällsbygge och alla systemlösningar. Olikheter har identifierats som orättvisor per definition.

Vi har utvecklat ett samhälle med många utanförskap. Det finns människor som är inne i systemen och försvarar dem och människor som står utanför. Vi kan se det på många olika områden. Det kan handla om unga som inte kommer in på vare sig arbets- eller bostadsmarknaden. Det kan handla om äldre som inte blir hörda och kvinnor eller invandrade företagare som inte får låna. Listan kan göras lång och se olika ut beroende på perspektiven.

De som är mest innanför är männen – vita, medelålders, yrkesverksamma, heterosexuella män. De som är mest utanför är de nyinflyttade, och då särskilt de som mest avviker och utmanar normen.

Det finns självfallet inga regler utan undantag, men i stora drag är detta vardagen för många människor i dag. Det gjorde att Alireza fick söka 600 jobb utan att ens bli kallad till intervju. Det är det som gör att flera som jag har talat med i mitt grannskap hemma i Södertälje funderar på om de måste byta namn för att bryta igenom normerna.

Det är dags att förändra. Det är dags att inse fördelen med olikheter. Vi står inför många utmaningar under kommande år. En av dem är att inse att mångfald berikar. Det handlar om förutsättningarna för framtidens välfärd och om att våga satsa för framtida segrar. Visst finns det problem, och det kommer att uppstå konflikter, men det är en del av dynamiken och något som vi inte ska gömma undan utan samtala om för att gå framåt.

Prot. 2004/05:66

28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

Ska vi klara morgondagens välfärd i hård konkurrens med övriga världen krävs det att vi blir fler som driver företag och fler som arbetar. I stället för att stänga dörren för människor som söker sig till vårt land måste vi välkomna dem, inte för att ta hand om dem utan för att vi behöver fler företagsamma och fler som arbetar och skapar framtidens välfärd för att inte stagnera, precis som historien lärt oss. Det kräver att vi mäktar med att fokusera möjligheter mer än problem. Vi måste fokusera arbete i stället för bidrag och ta vara på kompetens i stället för att underkänna den.

Dagens debatt handlar om segregation och om att den växer. Många människor upplever utanförskap och maktlöshet. Så gjorde de boende i Holma när de ville ta makten för att förändra sitt bostadsområde men stötte huvudet i systemet. Så har många upplevt storstadsprojekt som skulle förändra, först Blommanpengarna och sedan storstadspengar. Makten ligger långt ovanför dem som berörs.

Men det går att förändra underifrån, för människor gör skillnad. Ska vårt samhälle kunna möta de kommande pensionsavgångarna måste dörarna öppnas på vid gavel mot omvärlden för de människor som invandrat eller flytt till vårt land för att förverkliga sina drömmar. Förmår vi inte att klara den uppgiften kommer vi alla att bli fattigare.

Jag är trots allt optimistisk. Jag har en så stark tilltro till människors kraft.

Låt oss därför erkänna problemen men fokusera på möjligheterna.

Låt oss bryta centralstyret och utveckla självstyret och egenmakten.

Låt oss skapa ett klimat för arbete och företagande.

Låt oss utveckla en skola där alla våra barn får växa och nå sina kunskapsmål och där de får växa upp med drömmar att förverkliga.

(Applåder)

Anf. 7 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Alla som lyssnar! Jag hade önskat att vi hade debatterat andra frågor än de som har kommit upp här. Jag hade önskat att varje talare här i talarstolen hade sagt: Vi måste ta krafttag mot diskrimineringen. Nu är det nog. Nu är det nog med den strutsmentalitet som har gjort att vi inte har erkänt den strukturella diskriminering som finns i hela vårt samhälle. Vi, Moderaterna, Folkpartiet, Centern och allihop, ska göra en förändring.

Tobias Billström från Moderaterna nämner inte ens diskriminering. Han får i stället fördomen om mannen från Mellanöstern att frodas.

Mauricio Rojas säger att nu är nog statsrådet inne på kvotering. Han vill att hans dotter ska bli neutralt behandlad. Hon vill bli neutralt behandlad. Men, Mauricio, du vet att hon hotas av att bli negativt särbehandlad, som de allra flesta utlandsfödda och deras barn. Det blir de i hela samhället. Det är verkligheten i dag. Det finns ingen neutral behandling.

Det är en diskriminering som finns. Stefan Attefall från Kristdemokraterna nämner inte heller diskriminering. Det gör mig väldigt bekymrad.

Jag ska säga två saker om två förslag från kd och fp som jag stöder. Jag stöder faktiskt Kristdemokraternas förslag om att flytta myndigheter till vissa förorter. Det tycker jag är en del av en bra politik. Jag stöder

även ett förslag från Folkpartiet, något som jag själv lagt fram tidigare, om räntefria lån. Där kanske vi kan samverka.

Sydsvenskans avslöjande om listningen av människor på det kommunala bostadsbolaget i Malmö visar på en människosyn som drabbar utlandsfödda i Sverige och socialt utsatta människor. Många utlandsfödda och deras barn drabbas dubbelt eftersom de både är utlandsfödda och socialt utsatta.

Vi måste ta krafttag mot diskrimineringen. Vi skulle vilja ha ett samhällskontrakt mellan de olika nivåerna i samhället för att brett och strategiskt samverka mot den strukturella diskriminering och rasism som finns i vårt samhälle. Vi har kommit överens med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om att införa lokala diskrimineringsbyråer i hela landet. Jag hoppas, Jens och Vänstern, att vi väldigt snart kan genomföra att det finns en diskrimineringsbyrå i varenda kommun i Sverige och att diskrimineringsbyråerna får starkare verktyg än i dag. De borde kunna kompletteras med regionala diskrimineringsombudsmän som får ett offentligt uppdrag att tillvarata diskriminerades intressen.

Antidiskrimineringsklausuler vid offentlig upphandling har införts i Malmö och Stockholm och ska nu under året även införas i Statskontorets upphandling samt för de 30 största myndigheterna. Låt oss se till att alla myndigheter, alla landsting och alla kommuner i Sverige inför det! Den offentliga upphandlingen omsätter mer än 400 miljarder kronor årligen, och många privata företag är beroende av kontrakt med det offentliga. Att diskriminera måste kosta. Vi behöver även öka skadestånden när man diskriminerar.

Vi vill införa mångfaldsplaner på varenda arbetsplats. Dessutom borde varje personalchef i offentlig sektor – det här är en uppmaning till Jens och Vänstern – arbeta med DO:s handlingsplan mot diskriminering för att uppnå en rekrytering utan etnisk diskriminering. Alla som arbetar med personalrekrytering i statens, landstingets och kommunens tjänst borde genomgå en utbildning om lagarna mot diskriminering och diskriminering som ett samhällsfenomen.

Vi behöver använda den praktikprövningsmetod som nu kommer att inledas av Integrationsverket som innebär att det blir möjligt att skicka fiktiva ansökningshandlingar för arbete med likvärdiga meriter.

Vi behöver göra mer. Vi behöver införa avkodifiering av ansökningshandlingar inom hela den offentliga sektorn. Vi har nu börjat med att utreda en metod för detta. Vi behöver även när det gäller etnisk tillhörighet kunna använda samma metod för positiv särbehandling som vi har när det gäller kön.

Vi har börjat med att sätta mätbara mål mot diskrimineringen. De målen är inte tillräckliga. De behöver förtydligas och förbättras och återfinnas på varje nivå i samhället. Pubar och restauranger som diskriminerar ska kunna bli av med sitt utskänkningstillstånd. Och vi ska ha en etisk uppförandekod för bostadsbolagen. Det var något som vi föreslog redan tidigare i en motion här i riksdagen. Det visade sig att det verkligen behövs.

Vi behöver många insatser så att statistiskt underlag och forskning gällande invandrades situation i samhället förbättras. Jag är tacksam för att Folkpartiet försöker göra en analys av läget. I den ekonomisk-politiska debatt som jag deltar i synliggör man inte invandrades problem. Jag

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

bad KI:s chef att ta fram vad diskrimineringen i Sverige kostar. För första gången i det ekonomisk-politiska livet i Sverige finns det i lönebildningsrapporten från förra året en beräkning av vad diskrimineringen kostar. Om vi skulle minska diskrimineringen med hälften till år 2013 skulle vi öka BNP med 76 miljarder kronor. Så låt oss jobba på!
(Applåder)

Anf. 8 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag hade bjudit in och sett fram emot att få några andra konkreta förslag kring hur vi arbetar för att bryta segregationen. Jag fick ingenting, men det återstår ju en del debattid.

Jag tänkte säga några ord om etnisk registrering, något som jag själv och regeringen är mycket skeptiska till, också när det gäller frivillig registrering. Varför har då den debatten kommit upp? Den härrör sig från en debatt i den här kammaren som jag hade med en riksdagsledamot som förespråkade etnisk registrering på frivillig grund för våra minoriteter, exilgrupper och invandrargrupper. Hon heter Ana Maria Narti och är medlem i Folkpartiet, Mauricio Rojas. Jag tror att du ska prata med henne. Du kan också läsa mitt svar där jag ställer mig väldigt skeptisk till etnisk registrering i någon form. Jag tror att det är kränkande och hotfullt. Icke desto mindre finns det utredningar i vårt land som har fria mandat. En av de utredningarna tittar på metoder mot etnisk diskriminering och tittar på länder där man har frivillig etnisk registrering när man söker ett jobb eller när man söker en plats i högskolan. Jag ställer mig mycket skeptisk till detta, men det finns deltagare i ditt parti som du får diskutera detta med.

Jag skulle vilja säga några ord till Tobias Billström, men jag ska handla efter vad jag säger själv. Jag ska berätta lite vad vi vill göra själva först.

Vi planerar att nästa vår överlämna en proposition till riksdagen om nyanlända invandrares etablering i Sverige. Det handlar bland annat om Arbetsmarknadsverket och övriga myndigheters roll och uppdrag för att nyanlända snabbare ska få introduktion på arbetsmarknaden. Folkpartiet vill avskaffa Arbetsmarknadsverket och Integrationsverket. Jag anser att man då avhänder sig mycket viktiga instrument för att komma åt segregationen.

Etableringspolitiken är en viktig åtgärd. Där presenterar vi våra förslag utifrån våra samtal med bland annat TCO, Saco, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Det handlar om individuella handlingsplaner för att snabbare komma i utbildning och arbete. Det handlar om att gå vidare från den nya språkplanen. Det handlar om att hitta goda incitament för arbete.

Jag skulle dock vilja säga några ord till Tobias Billström som säger att det inte fanns några lyckade projekt i storstadssatsningen. Jag vet inte om du har ett månadsmärke, men du behöver inte åka med tunnelbanan för att besöka många av dem. Jag ska räkna upp några.

Hela språkförskolesatsningen i norra Botkyrka har nu integrerats i den reguljära verksamheten. Ungdomens hus i Fittja har varit ett mycket lyckat exempel för möten mellan olika etniska grupper. Gårdstensskolan i Göteborg kan du åka till. Den har nu blivit en internationell skola. Du kan besöka en trygghetsgrupp i Hjällby, du kan åka till Bergsjöns

Agenda 21-kontor. Du kan åka och besöka förskolor i Haninge eller Familjecentrum i samma ort. Du kan åka till västra Skogås och besöka Familjehuset, du kan åka till Arbetscentrum Kompassen i Flemingsberg. Du skulle ha varit med mig på Arbetscentrum i Skärholmen eller Lunda Nova i Tensta. Det är mycket lyckade projekt som vi nu ska göra rikspolitik av.

Jag vänder mig också mot ditt språkbruk när du kallar de här för getton. Om du åker med mig och besöker de här människorna finner du väldigt få som talar om sitt eget område på det sättet. De vill utveckla sina områden, och de finner stöd i de satsningar som har gjorts. De kallar inte sina egna områden för getton.

(Applåder)

Anf. 9 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Man kan börja med att ställa sig frågan på vilket sätt ett Agenda 21-kontor i Bergsjön har skapat bestående avtryck i den stadsdelen och gett människor fler jobb, men det vet kanske statsrådet mer om än vad jag gör.

Jens Orback efterlyste konkreta förslag. Jag nämnde väldigt många i mitt anförande, om statsrådet lyssnade. Men vi kan gå ännu djupare in på de här delarna som vi tycker är väldigt viktiga från moderat sida.

År 1997 prövades ett system med subventionerade hushållstjänster för första gången i Finland. Systemet innebär att hushållen får dra av 60 % av kostnaden för städning direkt på skatten när de sätter ihop sina deklarationer. Det är inte bara städning som ingår utan också andra hushållstjänster och enklare reparationer. De beräkningar som har genomförts visar att ca 50 000 bestående jobb har skapats i Finland genom systemet. Det kan vi jämföra med storstadssatsningen. Jag är helt övertygad om att en sådan jämförelse kommer att utfalla till Finlands fördel.

Ungefär en tredjedel av dem som nu har fått sysselsättning har bildat egna firmor, ofta bestående av en enda person. Men det är många av dem som aldrig skulle ha fått en fot in på den etablerade arbetsmarknaden om det inte hade varit för förändringen av det finska systemet. Men Jens Orbacks och socialdemokratiens motstånd mot denna typ av jobb är välkänt. Hans kollega och företrädare på posten Mona Sahlin talar ständigt emot den typen av förändringar. Finansminister Pär Nuder gör samma sak. Statsminister Göran Persson gör det också. Vi ska inte subventionera arbete.

Men, Jens Orback, i dag subventionerar vi arbetslösheten. Vi accepterar att människor går på bidrag i stället för att de har en hederlig försörjning. Ditt parti tar med din innehållslösa replik till mig ställning för ett land med bidragstagare, för en utanförskapets religion där första budordet är: Du ska inte försörja dig själv eftersom det gör någon annan åt dig. Men att försörja sig permanent på socialbidrag är ingenting som invandrare har tagit med sig till Sverige. Det är precis vad vi svenskar har lärt invandrare är rätt och riktigt. Jag behöver inte ens hänvisa till veckans upplaga av Uppdrag granskning. Vi har det runtomkring oss, överallt och alltid. Sanningen är att människor segregeras i dag därför att staten tvingar människor till utanförskap. Det ligger i statsrådets argumentation. Det är helt uppenbart att om man tittar noggrant på hur socialdemokraterna har resonerat kring dessa frågor är de rädda för att förlora skattein-

Prot. 2004/05:66

28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

täkter. Ändras systemet kommer några av de få lagliga företag som sysslar med det jag räknade upp att förlora inkomster. Men om bara hälften av de tjänster som i dag utförs svart i stället utfördes vitt skulle statens skatteintäkter öka dramatiskt, därmed också tillväxten och i slutändan också den välfärd som vi alla är måna om.

Vi moderater vill att de grupper som står utanför arbetsmarknaden ska få möjlighet att komma in. Men det kan bara ske om det svenska samhället är berett att ompröva sig självt. Det var fantastiskt att lyssna på Sten Lundström som påstod att jag inte är systemkritisk när i stort hela mitt anförande gick ut på just systemkritik. Om Sten Lundström hade varit konsekvent hade han kanske funderat över vad det kommer att innebära för den permanenta segregationen i Malmö att man nu skapar enspråkiga förskolor, som kommer att leda till att vi i fortsättningen kanske får enspråkiga grundskolor, eller enspråkiga gymnasier eller kanske till och med enspråkiga högskolor någon gång i framtiden. Jag vet inte hur långt Sten Lundströms vision sträcker sig, men det skulle vara intressant att få veta när människorna väl ska träda in det samhälle där alla vi andra lever.

Jens Orback tycks däremot vara som hämtad från den beskrivning som den tidigare socialdemokratiska finansministern Kjell-Olof Feldt gjorde i sin dagbok en gång i tiden: För många av mina kolleger i regeringen tycks en bra dag ha varit en dag då ingenting hände.

Anf. 10 MAURICIO ROJAS (fp):

Herr talman! Det är mycket bra att Jens Orback markerar att han och regeringen är väldigt skeptiska till etnisk registrering och förmodligen också kvotering grundad på etnicitet. Men att ni överväger detta är oroväckande – att ni bara är skeptiska och inte avvisande.

Vi i Folkpartiet är avvisande och vi ställer oss i spetsen i kampen mot sådana vansinniga idéer som bara kan dela Sverige i många grupper som kämpar mot varandra. Du kan vara skeptisk. Jag är emot. Det är en stor skillnad.

Apropå vad du säger: Läs Dagens Nyheter i dag, Jens. Vad som står där är inte precis vad du har sagt i dag. Det finns två olika versioner av din skepticism.

Yvonne Ruwaida i Miljöpartiet: Ja, kampen mot diskriminering är för oss liberaler oerhört viktig. Vi ska gå mycket längre än vad du har sagt, men vi ska aldrig gå in i kvoteringsstänkandet. Vi tror inte på den metoden. Den är destruktiv. Vad gäller att ge alla människor lika möjligheter ska vi gå mycket långt. Inom kort kommer du att kunna läsa våra förslag. Vi arbetar intensivt. Allt du har sagt är för lite i jämförelse med vad vi kommer att säga. Var lugn! Vi kommer att samarbeta mycket.

Jag har sagt att regeringen inte bryr sig om de mest utsatta. Det viktigaste beviset är inte vad Persson säger, vad ministern heter eller vilken erfarenhet ministern har. Det viktigaste är budgeten, den hårda krassa verkligheten där vi lägger pengar, resurser, på det som är viktigt och inget på det som inte är viktigt.

Jag läser här om storstadspolitiken. Förra året gick 401,7 miljoner kronor till storstadssatsningen. År 2005: 0. År 2006: 0. År 2007: 0. Det här, Yvonne Ruwaida och min vän från Vänsterpartiet, har ni kommit överens om. Det är en gemensam budget. Ni har tagit ifrån de mest ut-

sätta 400 miljoner. Vi gillar inte vad ni har gjort med pengarna. Vi är starkt kritiska mot storstadssatsningen, men vi har sagt att det behövs mer pengar. Om du läser vår motion som heter *Bryt utanförskapet* ska du se att vi som enda parti föreslår 1 miljard nya kronor i kampen mot utanförskapet. Ni vill ta bort 400 miljoner. Ni miljöpartister och vänsterpartister pratar om solidaritet.

Jag läser nu om något som heter Integrationsåtgärder. Från 2005 till 2007 finns 40 miljoner. Det är 40 % mindre. Problemen växer. Det vet ni. Ni tar bort 400 miljoner i den gamla storstadssatsningen och ger 40 miljoner på tre år inom integrationspolitiken. Under punkt 3, ministern, står det vad solidariteten kostar för Socialdemokraterna. Ni är inte längre ett solidariskt parti. Ni är något helt annat.

Anf. 11 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag vänder mig först till Yvonne Ruwaida. Jo, jag nämnde visst diskriminering i mitt anförande, men jag kanske kunde ha utvecklat det ytterligare. Tiden var knapp.

Vi har många förslag i vår politik om skärpt lagstiftning, bland annat för den enskilde att kunna driva egna mål där man känner sig diskriminerad. Egenföretagare blir ofta diskriminerade när de lägger anbud på olika saker, och de har ett dåligt skydd i vår lagstiftning. Det finns förslag om avkodifiering av ansökningshandlingar till tjänster. Vi lade nyss fram ett sådant förslag i Stockholms stad. Vi får se om miljöpartister, vänsterpartister och socialdemokrater stöder det förslaget.

Diskrimineringsfrågorna är viktiga. De handlar om konkret, tydlig diskriminering, men också om det mer subtila där vi undviker det som avviker från det normala, där vi känner att den som inte har samma språk, samma temperament, samma sätt att uttrycka sig, samma sätt att bete sig, ser exakt likadan ut som de flesta andra sorteras undan. Det handlar om en likriktningsfilosofi som präglar vårt samhälle men också om att se det som sticker av lite grann från det typiskt traditionella som något onormalt och som måste behandlas. Vi måste ha en mer normalisering av hela integrationspolitiken. Därför vill vi gärna byta begrepp, lämna begreppet integrationspolitik och hellre prata om mångfaldspolitik. Mångfald behöver skapa vårt samhälle, och olikheten ska ses som en styrka. Det är fråga att om förändra attityder men självklart också att skärpa lagstiftningar på många områden.

Jens Orback tycker inte att han fick några konkreta förslag. Jag lade fram två förslag. Det ena var att vi måste få fler blandade upplåtelseformer i förorterna. Det är en oerhörd dominans av flerbostadshus. Det är en oerhörd dominans av kommunalt ägda bostäder. Det är ett stopp från Socialdemokraternas sida för människorna i områdena att själva få köpa sina bostäder. Jens Orback förnekar människor i förorterna det som han själv har utnyttjat, när han köpte en bostadsrätt av kommunala Familjebostäder. Varför?

Jag sade också att vi borde pröva att flytta statliga myndigheter men även kommunala myndigheter ut till förorterna. Ett argument för att nu flytta olika statliga verksamheter från Stockholm till orter som drabbas av förbandsnedläggningar är att man ska stärka kompetensen på orterna och öka underlaget för service. Varför gäller inte det tänkandet i Rosengård, Rinkeby, Rågsved, Tensta etcetera? Den frågan svarar inte Jens

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

Orback på, men den frågan måste han svara på. Varför görs inga sådana satsningar?

Sedan säger Jens Orback att han har varit i Skärholmen och på Lunda Nova i norra delen av Stockholm. Han tycker att det är jättefina projekt, och nu ska det bli nationell politik av detta. Jag har också varit på de här ställena, för flera år sedan. Men Socialdemokraterna har inte på flera år gjort nationell politik av detta.

Det här är typiskt. Det byts statsråd ungefär som vi vanliga människor byter skjorta, och varje statsråd börjar från noll. Föregående statsråd började på precis samma sätt: Ja, det här är jättebra, det här ska vi göra. Sedan händer det ingenting. Så byts statsrådet ut. Mona Sahlin fick gå – hon var mycket positiv till allt sådant här. Hon gick till annat jobb. Så kommer Jens Orback, och han börjar från noll: Ja, utvärderingen kommer inte ännu, men nu ska jag ta tag i det här och vi ska göra de här och de här sakerna. Det kommer inte att hända någonting.

Den ende som sitter kvar intakt är statsminister Göran Persson, och han har inget ansvar – det är alltid andra statsråd och tjänstemän som felar.

Om Jens Orback läser grundlagen vet han att regeringen är ett kollektiv. Jens Orback är kollektivt ansvarig för alla regeringsbeslut. Mona Sahlin är kollektivt ansvarig för de beslut som hon fattar i dag men också för de beslut som Jens Orback fattar. Ta nu ert ansvar! Bygg på vad andra statsråd har gjort och sagt! Stå för det! Ni har försummat de här frågorna. Ni har misslyckats.

Jag säger inte att Kristdemokraterna och de andra partierna hade lyckats perfekt i alla delar, men jag är övertygad om att en politik som bryter den nuvarande segregationspolitiken och satsar på att ge kraft åt de människor som finns i våra förorter kommer att lyfta Sverige, och det kommer att bli betydligt bättre än med den nuvarande politiken.

Anf. 12 STEN LUNDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag förstår att Stefan Attefall drar över tiden, för det är en något begränsad tid att diskutera så här svåra frågor.

Därför tänker jag även i mitt anförande visa upp en rad konkreta förslag till förändringar. Jag tänker fortsätta uppräkningsen och sedan se om jag hinner förhålla mig till någonting av det övriga som har sagts.

Jag har tagit upp rätten till utbildning, rätten till arbete, kampen mot diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Rätten till bostad är nästan lika viktig som rätten till arbete. Fallet MKB – jag tänker inte på att man ägnar sig åt privat bostadsförmedling utan på diskrimineringen av tilltänkta hyresgäster – visar att rätten till bostad även i det offentliga uppenbarligen är en ren chimär.

Vänsterpartiet har ganska länge krävt obligatorisk bostadsförmedling, kopplat till en bostadsanvisningslag, för att se till att förmedling av bostäder sker på ett socialt rättvist sätt. Än så länge är vi ganska ensamma om det här kravet, och jag tror att det är nödvändigt. Med detta som en grund skulle vi kunna bryta en del av boendesegregationen.

Men det räcker inte. Jag tror att det är nödvändigt att ge kommunerna i uppdrag att minst en gång per mandatperiod genomföra så kallade boendeplaneringsprogram, där man bland annat ska redovisa åtgärder för att komma till rätta med segregationen. Det har vi också fått avslag på ett

antal gånger från samtliga partier. Jag är övertygad om att man med ett sådant program skulle se att behovet av att alla områden i en kommun, Stefan Attefall, är beroende av olika upplåtelseformer.

Men om vi startar omvandlingen, som man har gjort i innerstaden i Stockholm, av hyresrätter till bostadsrätter hamnar vi i en situation där tillgången till hyresrätter minskar och segregationen ökar. Det visar all omvandling än så länge.

Ska vi börja någonstans ska vi börja i andra ändan. Vi ska inte minska tillgången på hyresrätter, utan vi ska se till att ute i områden med de stora villamattorna, i Djursholm och liknande områden, börja bryta upp segregationen, för där är segregationen som allra starkast. Där bor de människor som på ett eller annat sätt själva har valt att leva segregat.

Dessutom skulle den rättslöshet som drabbar de bostadssökande mildras om det fanns en överklagningsrätt för prövning av hyresvärdens skäl att neka rätten till en bostad. Det här borde vi också kunna vara överens om. Det finns inte i dag.

Diskrimineringslagstiftningen måste skärpas till förmån för dem som känner sig diskriminerade. Kunskapen om lagstiftningen måste dessutom spridas – en skärpning har skett – så att den används när den behövs. Det är möjligt att vi behöver diskrimineringsbyråer både här och där för att klara av det här arbetet.

Men vi borde också underlätta användningen av lagstiftningen, som Mauricio Rojas säger. Hur kan man göra det? Jo, bland annat genom att ta bort kravet att den som har gått till rättegång i diskrimineringsfall ska betala motsidans kostnader för rättegången i det fall man förlorar. 90 % av dem som i dag skulle kunna gå in och antagligen vinna de här målen vågar inte, med risken att stå med kostnader på 60 000–70 000 kr.

Dessutom tror jag att det är möjligt att ytterligare flytta bevisbördan från den som känner sig diskriminerad till den som diskriminerar. Vi borde tillsammans kunna se över om vi kan göra det här.

Enspråkiga skolor sade Tobias Billström att de vill införa. Ja, men de flesta skolor i det här landet är enspråkiga – det talas svenska där. De flesta klassrum är enspråkiga – det talas svenska. Det vi vill är att barn ska ha rätten att lära sig och utbilda sig på det språk som de själva och deras föräldrar behärskar för att komma vidare. Gärna svenska som andraspråk, gärna förstärkning i svenska språket, men tro inte att de här barnen mår bättre av att inte förstå vad som sägs!

Anf. 13 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Jag tyckte att det var intressant att ta del av Folkpartiets rapport. En av de kartor som man kunde finna i den rapporten är en tydlig bild över de sociala och regionala klyftor som finns i Sverige. Det är viktigt att se dem och våga göra någonting åt dem. Man kan ha olika perspektiv. Man kan välja att, som Sten Lundström, tro att allt beslutas i denna kammare och att det därmed blir bra. Det är någonting som också kan noteras när vi hör en del från regeringens sida – måhända präglad av samspelet med Vänstern – att man jobbar från ovan.

Låt oss kartlägga diskrimineringen, säger Jens Orback. Ja, det är väl bra. Men vi ser och vet ju att det finns tydliga regionala och sociala klyftor. De har uppkommit i de system som vi har. De har uppkommit med de modeller som vi har prövat. Borde det då inte vara tid att se över de

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

systemen? Borde inte tiden vara mogen att våga titta mer på den statliga nivåns eget område, eget arbetsfält, och genomlysa de system som stänger ute och låser ute människor och regioner?

Ta arbetsmarknadspolitiken som ett område: Samtidigt som storstadssatsningen sattes i sjön valde regeringen att strypa de möjligheter till lokala samverkanslösningar som hade funnits på arbetsmarknadspolitikens område. Man återgick till stuprörsmodellen och gjorde till exempel att vi i Södertälje, som hade utvecklat en bra metod för att kunna jobba över alla stuprörsgränser och med ett tydligt underifrånperspektiv, fick backning och fick ge upp, tillbaka till den gängse statliga ordningen, tillbaka till att fråga uppåt i stället för att lyssna nedåt.

Det behövs mer lokal frihet och mindre centralstyre. Titta på de statliga systemen. Vi har haft en utredning som har granskat diskrimineringslagstiftningen och som har suttit och jobbat rätt länge.

Vi skulle vilja se att man kommer fram till en samsyn och en lösning av den frågan som gör att vi får en diskrimineringslagstiftning och kan samordna ombudsmännen – skapa en kraftfull struktur på den statliga nivån. Vi vill se mer av detta och mindre etnisk registrering. Däremot ser vi gärna avkodifiering av namnuppgifter och den typen av uppgifter som gör att människor får mer möjligheter i stället för att bli inlåsta och känna utanförskap.

Från Centerpartiets sida vill vi inte göra nationell politik av alla lokala goda lösningar. Vi vill i stället inse att detta med lokala möjligheter, lokal frihet och människors kraft är grunden för förändring och ger möjligheter för många modeller att växa samtidigt. Det gäller att stärka egenmakt och självstyre, att regelförenkla för att underlätta för företagande och att öppna systemen för lokala och regionala lösningar, därför att människor gör skillnad, herr talman, och det är det som måste vara utgångspunkten om vi vill förändra, vilket vi vill.

Anf. 14 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman och alla som lyssnar och ser på detta! Jag tycker att det är positivt att det, vad gäller delar av det samhällskontrakt mot diskriminering som vi tycker behövs, verkar som om både Folkpartiet, kd och Centern är intresserade, åtminstone delvis, av att delta för att se till att lagarna mot diskriminering får praktiskt genomslag och att man bör använda nya metoder som avkodifiering för att verkligen kunna ta krafttag mot diskriminering.

Men jag har inte hört någonting från Moderaterna. Erkänner ni diskrimineringen, och kommer ni att använda den här typen av verktyg som offentlig upphandling i alla kommuner, i alla landsting, enligt Stockholmsmodellen och i alla statliga myndigheter? Stöder ni avkodifiering? Stöder ni antidiskrimineringsbyråer? Tycker ni att arbetet mot diskriminering är viktigt?

Mauricio från Folkpartiet, jag håller med om att det behövs resurser. Men jag kan säga att även vi har varit kritiska mot storstadssatsningen – inte att det finns pengar, men innehållet. Vi har i nuläget valt att stärka kommunernas och landstingens ekonomi de senaste åren med runt 10 miljarder kronor. Jag kan också säga att vi tror att det behövs extra insatser. Låt oss diskutera hur de ska se ut! Det handlar om att ställa till rätta de misstag som den misslyckade integrationspolitiken har lett till.

De föräldrar, vars barn är födda i Sverige och i dag är i 20-årsåldern, som liksom sina barn är arbetslösa: Hur får vi in dem i samhället igen? Det är ett nytt arbete, men jag vill ändå prioritera att diskutera just diskrimineringen i denna debatt, för det är så viktigt att vi tar ett ordentligt krafttag i denna fråga.

Statistik över löneskillnader har blivit ett väldigt viktigt verktyg i arbetet för ett mer jämställt samhälle. Lika lön för lika arbete, har man som slogan. Hur vet vi hur det ser ut för de utlandsfödda och deras barn? Det finns ingen statistik. Jag kan säga att jag vet att det är så att utlandsfödda och deras barn får lägre lön för lika arbete, men det finns ingen statistik som presenteras årligen som kan vara ett verktyg för att se till att motverka diskrimineringen och att synliggöra den. Så är det i jämställdhetsfrågan. Varje år i finansutskottet kommer KI och berättar hur det ser ut just då och hur många procent av männens lön som kvinnorna får. Men de utlandsfödda och deras barn, de syns inte. Dem tar vi inte upp varje år, för det finns ingen statistik. Vi behöver den typen av statistik.

Vi behöver också veta detta: Hur många islamofobiska hatbrott finns det i Sverige? Ja, Säpo registrerar inte det. Det gör inte domstolarna eller Diskrimineringsombudsmannen heller. Vi vet inte hur mycket diskriminering vi har som har islamofobiska orsaker. Vi har ingen aning! Vi kan se att vissa forskarrapporter kan ge lite antydning om att det finns problem, men vi har inte den återkommande informationen. Det beror på att det inte har varit prioriterat, men det beror också på att man har varit så rädd för registrering. Jag säger inte att jag stöder att det är ett absolut måste att det ska vara etnisk registrering. Jag tycker att diskussionen om kvotering är en fråga vi kan ta tag i om krafttag mot diskriminering inte lyckas. Då kanske kvotering är ett måste, om än inte i dag. Men vi måste synliggöra situationen för utlandsfödda och deras barn och göra det regelbundet, inte bara i segregationsdebatterna där vi som sitter här är de som mest jobbar med frågorna. Detta måste göras även i den ekonomisk-politiska debatten, i partiledardebatterna, i Konjunkturinstitutets seminarier, rapporter och vad det nu kan vara. Vi måste få in den diskussionen där, och därför behöver vi mer statistik.

Anf. 15 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag vill leva och bo i ett land där alla känner hopp inför framtiden. Det hoppet tror jag vi ger de flesta genom vår generella välfärds politik.

Mauricio Rojas pekar på 0 kr här och 0 kr där. Om du tittar på vad vi satsar i den generella välfärds politiken, också riktat till de här områdena, ser du pengarna där. Du ser pengarna i de speciella satsningarna till skolorna i de utsatta områdena. Du ser pengarna i riktade anslag till Arbetsmarknadsverket i de här områdena. Där finns pengarna, och så var det också tänkt från början. Storstadssatsningen var en första verksamhetsutveckling för att gå vidare med den generella välfärds politiken, det som vi nu gör rikspolitik av.

Eftersom Mauricio Rojas fortsätter diskutera etnisk registrering vill jag återigen säga att regeringen ställer sig väldigt skeptisk till det. Mauricio Rojas säger att Folkpartiet är emot, och nickar nu, men då måste Mauricio ägna den här dagen åt att tala med Ana Maria Narti, för det var

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

hon som skrev den interpellation där hon just ville ha etnisk registrering på frivillig basis för minoriteter.

Stefan Attefall: Jag tycker att du har bra idéer. Jag tror att det är viktigt att man kan göra bostadskarriär och arbetskarriär där man bor. Tittar man statistiskt på de här områdena så händer det ibland lite, men många flyttar därifrån just när de gör en bostads- eller arbetskarriär. Därför gäller det också att vi satsar på större lägenheter på många av de här orterna, och det arbetar också Mona Sahlin med i sin nya tjänst.

Jag tycker också att det är en intressant tanke att titta på var myndigheter ska ligga framöver. I går var jag i Hallunda, där bland annat Rikstestern ligger. Det är ingen myndighet, men det skapar också arbetsplatser.

Anf. 16 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Ja, det har varit en intressant diskussion, det här, och den har verkligen visat på alternativen i debatten. I den ena ringhörnan står regeringen och stödpartierna, förenade i en gemensam kamp för att göra så lite som möjligt – ja, förutom att öka anslaget till Diskrimineringsombudsmannen och att kratta runt lite med lagstiftningen.

Jag kan säga till Yvonne Ruwaida att vi moderater tycker att det är väldigt viktigt att skapa ett grundlagsfäst diskrimineringskydd som ser till att ge samma skydd åt alla, oavsett av vem de utsätts för diskriminering och vem den riktas mot. Det är väldigt bra att vi klargör de grundläggande skillnaderna mellan oss som pratar arbete och dem som pratar diskrimineringslagstiftning som det verktyg som ska vara det allt förlösande.

I den andra ringhörnan står vi i allianspartierna. Vi tar tydligt ställning för det som de andra inte förmår leverera: möjligheter att lära sig bra svenska, förkortade asyltider, validerade arbetsmarknadsmeriter och en förändrad skattelagstiftning som ser till att ändra systemen så att det blir lönsamt att arbeta i stället för att gå på bidrag.

Det var mycket betecknande att höra Sten Lundström prata om att fördela bostäder politiskt samtidigt som han inte med ett ord nämner MKB-projektet, som ju har varit extremt lyckat när det gäller att få arbetslösa invandrarkvinnor att bli egenföretagare.

Och samma fråga måste jag naturligtvis ställa till Jens Orback, som ju mycket medvetet har undvikit alla de förslag som vi har lagt fram. Han har över huvud taget inte berört dem. Han har inte diskuterat det finska exemplet, och han har inte diskuterat MKB, och varför har han inte gjort det? Jo, därför att han vet att hans överordnade i regeringen, Pär Nuder och Göran Persson, skulle slå honom på fingrarna om han kom tillbaka från den här debatten och sade: Jag har lovat att vi nu ska tillsätta en utredning som ser till att göra det möjligt för människor att ta sig från bidrag till arbete.

Det är det som är skillnaden mellan oss och dem, mellan regeringen och alliansen och oss som ställer krav på människor och gör det med utgångspunkt i att det som förenar oss alla är synen på arbetet som den minsta gemensamma nämnaren – som det som är det väsentliga.

(Applåder)

Anf. 17 MAURICIO ROJAS (fp):

Herr talman! Ja, Jens Orback, jag ägnar gärna dagen åt att prata med Ana Maria Narti om du lovar att ägna dagen åt att prata med Göran Persson om den här verkligheten. Åk gärna till herrgården, ta en whisky och säg: Jag har varit på resa och sett en del, Göran. Nästa gång du har partiledardebatt ska du ta upp detta. Det är skam att du inte gör det.

Gör det. En whisky hjälper kanske.

Jag tror, herr talman och alla som lyssnar och tittar på detta, att vi förstår att det stora hindret mot integrationen, mot ett Sverige som samlar sig och gör något gemensamt och där vi alla har en plats inte finns på Rosengård. Det finns i Rosenbad. Det finns hos en regering som inte ser, som inte känner, som inte handlar, som har misslyckats och som kommer att fortsätta att misslyckas. Man vill inte se, man vill inte handla, man vågar inte.

År 2006 ska vi få en annan regering, en regering som ser verkligheten och som tar den till sig och handlar. Vi ska få en regering som ska prioritera arbete i stället för bidrag, en regering som ska satsa på det mest grundläggande, nämligen att varenda en ska gå till ett jobb och kunna säga till sina barn, inte att de tillhör en etnisk grupp, utan att de tillhör en familj som gör rätt för sig och har rätt till en plats här i landet. Det är det ni har förnekat oss. Ni har dömt oss. Ni socialdemokrater hjälper varandra till en bidragspolitik, omhändertagandepolitik, en ovärdig politik. Vi ska se till att det blir annorlunda.

Anf. 18 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Tack, Jens Orback, för att du tycker att jag har bra idéer. Jag är dock inte nöjd med det. Jag vill ha handling.

Jens Orback tar upp frågan om att man oftast inte kan göra bostadskarriär i många förorter. En av orsakerna är självklart storleken på lägenheterna men också att man, när man har fått stabil ekonomi och fast arbete, tvingas flytta. Då vill man kanske också ha ett eget ägande. Då finns det inte möjlighet att få tag på ett eget hus, småhus eller bostadsrätt.

I förorterna behöver vi lätta upp möjligheten för människor att köpa loss sina lägenheter och ge dem samma chans som Jens Orback har fått inom Familjebostäder på Södermalm.

Det är intressant att Jens Orback öppnar upp för att flytta myndigheter – kommunala myndigheter och statliga myndigheter – till förorterna.

Ulrica Messing säger, apropå den utflyttning som nu planeras till förbandsorterna, att hon tror att kompetensen jämnt fördelas mellan kvinnor och män och över landet – men tydligen inte i storstädernas förorter. Hon säger att utgångspunkten har varit att vi ska ha en mer jämlik representation över landet och skapa miljöer där myndigheterna kan stimulera varandra och till privata arbetstillfällen. Det gäller alltså inte – åtminstone inte än så länge – exempelvis Stockholms förorter.

Man skulle slippa problemet med att folk måste säga upp sig från sina tjänster, få långt till arbetet eller kanske ryckas upp från sin miljö. Prova idén.

Om ryktena stämmer att Sida funderar att flytta från Sveavägen till Östermalm, varför inte flytta några meter till – till en av Stockholms förorter?

Vi måste konstatera att integrationspolitiken har misslyckats. Den måste i stället mycket mer basera sig på arbete och företagande, att för nya förorterna. Kampen mot diskriminering måste bli tydligare och framför allt måste det bli mer av att ta till vara den kraft som finns hos alla människor och mindre av omhändertagandeperspektiv. Det bör Jens Orback ta med sig från den här debatten.

Anf. 19 STEN LUNDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill ta mina sista två minuter i anspråk för att svara på en del frågor.

Det finns en punkt i Folkpartiets program som jag tycker är ganska intressant och som vi borde diskutera vidare. Det handlar om tillgången till kapital, tillgången till riskkapital. Det bör vi kunna föra en lång diskussion om. Precis som det behövs en speciell tillgång till riskkapital i glesbygd, tror jag att folk i förorterna också har svårt att komma över detta kapital. Det är en form av ekonomisk diskriminering som vi nog skulle kunna lösa.

Etnisk registrering ska vi inte ha, om jag får råda. Det är en fullständigt vansinnig tanke.

Jag hörde något om kvoteringsstänkande. Hur kvoterar vi i dag? Är det inte en kvotering, det vi ser på arbetsmarknaden i dag? Är det inte kvotering att de som bor i Limhamn och Djursholm, de som har kontakter, pengar och är inne i samhället alltid får jobb? Är det inte en form av kvotering? Måste inte den kvoteringen mötas med möjligheten för andra grupper att komma in, precis som vi har gjort när det gäller kvinnor och män på arbetsmarknaden? Bör vi inte överväga om vi kan använda ett liknande system när det gäller invandrare?

Mycket av det som har skett i storstadssatsningen har inte varit särskilt bra. Språkförskolor skulle vi kunna ha haft ändå. Det har varit en bra satsning. Det finns en del annat bra i storstadssatsningen. Det är mycket bättre att vi får del av pengarna på ett rättvist sätt över inkomst- och kostnadsutjämningen. Det brukar ni inte vilja från den borgerliga sidan, men uppenbarligen tycker Mauricio Rojas och Folkpartiet att det är klart bättre att staten skjuter till medel, speciellt till riktade verksamheter. Vi tycker att det är bättre att det generella systemet ser till att fördela efter behov.

När det gäller upplåtelsereformerna i förorterna vill jag säga: Sluta med det tänkandet. Vi måste först bryta segregationen där den är som starkast. Vi kan inte minska tillgången till hyresrätter.

Är det möjligt, Jens Orback, att vi kan förändra det statliga bidragssystemet till bostadsbyggande så att det också kan gå till större lägenheter? I så fall är vi överens där också.

Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Vi har sett sociala och regionala klyftor. Vi ser segregation, utanförskap och maktlöshet. Vi måste välja rätt metod att uppnå förändring.

Från vår horisont är inte rätt metod beslut från ovan, utan makt till den enskilda medborgaren, till den enskilda människan. Det är genom beslutskraft underifrån, genom att se de enskilda människornas möjlig-

heter, som vi kan förändra. I stället för att göra människor till maktlösa individer måste vi ge dem möjligheter.

Det handlar om att se våra egna system och att våga göra något åt det som låser in och låser fast, inte mer av politik från ovan, inte mer av de system som redan har skapat problemen, utan våga bryta mönstren.

I vår vision når vi ett samhälle där vi ser den enskilda människan, där den enskilda människan har makt att växa och förverkliga drömmar, där vi inte ser system eller etniska grupper, där den enskilda människan känner att det här är ett samhälle där jag och mina barn kan växa oavsett vilka vi är, var vi kommer ifrån, var vi bor eller vilka ekonomiska resurser vi har.

I det sammanhanget är skolan oerhört central. Barnen är början till det nya. Låt oss därför tydligt satsa på barnen. Det är ett viktigt uppdrag från denna kammare.

Anf. 21 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman och alla som lyssnar! Mauricio, i din rapport visar du en sak som jag väldigt länge har vetat, nämligen att utanförskapet är som störst i Skåne, i Rosengård. Hur kommer det sig? Har vi hög arbetslöshet i Skåne? Ni försöker göra en fråga om generell politik till en fråga som handlar om segregationspolitiken, men så är det inte. I Skåne har vi en strukturell diskriminering som är större. Den syns hos polisen, den syns i kommunen, den syns hos de privata arbetsgivarna – i hela samhället. Den är större där än i många andra delar av Sverige.

Man kan göra det väldigt tydligt. Det skulle kunna vara ett forskningsuppdrag – att se på den strukturella diskrimineringen regionalt och se hur utanförskapet ser ut regionalt. Man kan se ett väldigt tydligt samband.

Vi måste ta krafttag mot diskrimineringen. Vi måste ha ett samhällskontrakt mot diskriminering och göra mer än det arbete som har påbörjats.

Rättsväsendet och domstolarna är de enda som dömer människor, och polisen är den enda som har våldsmonopol. En av de viktigaste framtidsfrågorna är att se till att polisen respekterar lika rättigheter.

Jag tänker ge röst åt en kille från Rosengård som heter Adnan och är 15 år. Det här är hans syn på polisen:

Om polisen ser någon göra inbrott eller misshandla någon är det självklart att han ska handla. Man ska gripa den, och om de försvarar sig kanske slå tillbaka så att polisen använder våld. Men om någon går på gatan, har en keps och kommer från ett annat land eller kanske står på torget med sin flickvän, då finns det ingen anledning att göra något. Men polisen drar sina slutsatser innan de lärt känna personen, innan de vet vad han gör, vem han är. De drar slutsatsen: Den här killen är invandrare. Han ska få. Jag gillar inte invandrare. Han ska få. Sedan blir jag kallad svartskalle, åk hem, eller slagen av polisen i värsta fall. Och så går jag hem med ilskan. Och ilskan sitter länge i.

Det här är en sak vi måste ändra på.

Anf. 22 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter är grunden för vårt arbete mot segregering. Jag har här berättat om det ar-

Prot. 2004/05:66

28 januari

*Särskild debatt om
segregationen i Sverige*

bete som regeringen utför, bland annat tillsammans med samarbetspartierna – hur vi har lagt grunden via storstadssatsningen för att gå vidare med de lyckade resultaten och göra rikspolitik av dem, hur vi förbereder en etableringsproposition till nästa vår och hur vi ser över och förstärker arbetet mot diskriminering.

Jag vill också säga någonting om verkligheten. Den kan beskrivas och säkert också upplevas på många olika sätt. Jag har också läst Folkpartiets rapport där man jämför 1990 med 2002. Det är en mörk rapport. Låt mig bara kort få säga något om det största mörkret där. Det ägde rum i början av 90-talet – den största lågkonjunkturen i mannaminne. Sedan dess tar kuggarna i.

Jag vill också nyansera bilden genom att beskriva vad som hänt sedan mitten av 90-talet. Jag nämnde en siffra tidigare, nämligen att i dag lever 174 000 människor i områden med mindre än 50 % sysselsättningsgrad. År 1997 var de 290 000. Det gäller de andra sysselsättningssiffrorna också. Kuggarna tar i. De här områdena är i det närmaste halverade sedan mitten av 90-talet.

Socialdemokratisk politik verkar. Låt oss få fortsatt förtroende för att utöva den politiken, för allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter!

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Anmälan om kompletteringsval till finansutskottet och skatteutskottet

Talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält Christina Andersson som suppleant i finansutskottet och i skatteutskottet under Roger Tiefensees föräldraledighet.

Talmannen förklarade vald *under tiden den 31 januari–16 mars* till

suppleant i finansutskottet
Christina Andersson (c)

suppleant i skatteutskottet
Christina Andersson (c)

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2004/05:315

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:315 av Harald Nordlund om krisberedskap vid kärnkraftsolyckor

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 februari 2005.

4 § Svar på interpellation 2004/05:300 om tillsynen av eldistributionen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 23 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Gunnar Nordmark har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillsynen över eldistributionen i Sverige utövas på ett effektivt sätt. Gunnar Nordmark har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ta fram krav och regler på elleverantörer som är avpassade för att säkerställa en elproduktion i det klimat och de väderförhållanden som råder i Sverige.

Av Gunnar Nordmarks interpellation framgår att han ställer sina frågor mot bakgrund av det oväder som drabbade Sverige den 8 och 9 januari i år. Låt mig först konstatera att detta oväder var exceptionellt och att konsekvenserna och skadorna vida överstiger dem som följt av de oväder som normalt drabbar Sverige under höst- och vintertid. Jag vill också i detta sammanhang säga att jag givetvis starkt sympatiserar och lider med dem som ännu inte fått tillbaka sin el, trots att snart tre veckor har gått sedan ovädet drabbade Sverige.

Innan jag närmare går in på de specifika frågeställningarna vill jag passa på att undanröja några, som jag tycker, missförstånd som finns i interpellationen.

Det är helt riktigt att elmarknaden är avreglerad, men det gäller bara produktionen av och handeln med el. Nätverksamheten, det vill säga överföringen av el, bedrivs fortfarande under monopol, och denna verksamhet står under statlig tillsyn. Denna tillsyn utövas av Statens energimyndighet och innefattar såväl det grundläggande kravet att överföringen av el ska vara av god kvalitet som tariffnivåer med mera.

Ansvar för tillsynen av nätföretagen, inklusive överföringen av el, ligger enbart hos Energimyndigheten, med undantag av rena elsäkerhetsfrågor. Svenska kraftnät är i detta avseende att jämföras med vilket nätföretag som helst och står under Energimyndighetens tillsyn på samma sätt och enligt samma regelverk som alla andra nätföretag.

När det sedan gäller att säkerställa att tillsynen av eldistributionen utövas effektivt har regeringen nyligen genomfört sådana åtgärder. Energimyndighetens tillsynsverksamhet har sedan årsskiftet tillförts 25 miljoner kronor årligen som direkt ska användas för att ytterligare effektivisera tillsynen. Tillsynsverksamheten i Energimyndigheten har också sedan årsskiftet stärkts och tydliggjorts genom att Energimarknadsinspektionen, som är den enhet som har ansvaret för tillsynen över nätföretagen, har givits en mera självständig ställning inom Energimyndigheten. Chefen för Energimarknadsinspektionen ska bland annat besluta i alla ärenden som rör tillsyn över nätföretagen och får inte delta i Energimyn-

dighetens övriga verksamhet. Med detta är jag övertygad om att Energi-myndigheten nu har alla nödvändiga förutsättningar för att utöva en effektiv tillsyn över nätföretagen.

Min ambition är självklart att vi ska ha en mycket säker elförsörjning i Sverige. Regeringen har också under de senare åren lagt stor vikt vid denna fråga. Det kraftiga oväder som drog in över Sverige tidigare i år visar att situationen är så allvarlig att det nu är dags att ta till lagstiftning för att säkra eldistributionen i Sverige. Jag avser därför att vidta följande åtgärder.

Statens energimyndighet kommer att få i uppdrag att snabbt utreda och lämna förslag till de ändringar som krävs i ellagen för att säkra eldistributionen. Syftet är att staten ska ställa tydliga krav på driftsäkerhet genom sådana funktionskrav på eldistributörerna som säkerställer elförsörjningen med driftsäkra nät.

I Energimyndighetens uppdrag kommer också att ingå att ta fram underlag till en ny ersättningsmodell för de konsumenter och näringsidkare som drabbas av elavbrott. Det ska bli möjligt att få högre och snabbare ersättning vid strömavbrott. Det är till exempel rimligt att ersättning ska utgå efter 12 timmar i stället för, som fallet är nu, efter 24 timmar. Ersättningsnivåerna ska också vara på en sådan nivå att de starkt driver på elnätsbolagens arbete med att skapa driftsäkra elnät.

Energimyndigheten ska också se över möjligheterna till och formulera förslag till ytterligare skärpning i reglerna för tvångsförvaltning av elnät respektive återkallande av koncession för de nätföretag som inte har en hög driftsäkerhet.

Dessutom ska nätföretagen åläggas en skyldighet att rapportera långa och omfattande avbrott till Energimyndigheten. De ska också åläggas att göra systematiska risk- och sårbarhetsanalyser av sitt elnät. Analyserna ska omfatta de omständigheter som kan förorsaka störningar i överföringen av el och konsekvenser av sådana störningar.

Jag avser att lämna ett förslag till riksdagen med de nämnda åtgärder-na i höst. Jag avser också att initiera ett arbete inom Regeringskansliet för att se över möjligheterna för lantbrukare och näringsidkare att införskaffa reservverk. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete mellan berörda departement för att få en helhetsbild av hur alla berörda aktörer agerat och vilka förbättringar som kan genomföras för att arbetet ska kunna bli effektivare om liknande händelser inträffar i framtiden.

Utöver detta vill jag peka på följande åtgärder som har vidtagits.

I den proposition om genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas, vissa fjärrvärme-frågor med mera, som regeringen inom kort avser att överlämna till riksdagen kommer bland annat nätägarnas ansvar för att det egna nätet är säkert, tillförlitligt och effektivt att tydliggöras.

Inom EU förhandlar vi för närvarande om ett nytt elförsörjningsdirektiv som syftar till att säkerställa att EU:s medlemsstater har en säker elförsörjning. Sverige har varit mycket aktivt i detta arbete, och vi har också fått stort gehör för våra synpunkter.

Till sist har regeringen under de senaste åren haft en kontinuerlig dialog med branschen om elavbrott. I de diskussionerna har jag framfört att regeringen inte är främmande för att ändra lagstiftningen om situationen inte förbättras. Jag har också träffat branschen den 24 januari i år, då vi

bland annat diskuterade hur företagen själva ser på sitt arbete med att bygga upp elnäten samt vilka erfarenheter företagen fått och vilka slutsatser de själva har dragit av avbrottet.

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 24 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det som är missförstånd tror jag delvis inte är missförstånd, därför att Svenska Kraftnät är inte enbart en nätagare utan Svenska Kraftnät har också uppgifter i samband med kriser där man måste ställa krav på elförsörjningen. Det är här, och det har det ju pekats på tidigare, som det kan finnas svårigheter. Även om det inte är en formell tillsynsuppgift kan det finnas saker som har hamnat mellan stolarna.

Det som hände i södra Sverige den 8–9 januari var just en sådan kris där Svenska Kraftnät tog det här ansvaret. Men har man myndigheter som dels Energimyndigheten, dels Svenska Kraftnät, vars uppgifter i mycket specifika situationer delvis går ihop och där dessutom den ena är en aktör och själv sköter nät, kan det finnas risk för att det begås misstag och att tillsynen inte utövas på det sätt som kanske borde göras.

Det var det jag ville lyfta fram lite här. Jag ser gärna att ministern tar upp detta. Är det så att man ska se över Svenska Kraftnäts uppdrag och kanske renodla det mer än man har gjort?

Jag tycker också att det är bra att det nu tas initiativ till att se till att vi får en mer säker försörjning av el. Det är inte första gången som vi har strömavbrott i det här landet, och det är inte första gången som vi har långa och omfattande strömavbrott. I många delar av vårt land är vi medvetna om att med jämna mellanrum under höst, vinter och vår kommer strömavbrotten. Framför allt för människor som bor på landsbygd har detta visat sig vara förödande. Man är strömlös inte i några timmar utan i dagar eller som nu senast förmodligen mer än sex veckor för dem som kommer att få ström allra senast. Det här har inte varit acceptabelt.

Det är också så att man från regeringens sida ett antal gånger har sagt att man skulle vidta åtgärder. Nu verkar det som om dessa åtgärder kommer. Det tycker jag är bra.

Jag skulle vilja ställa ännu en fråga till ministern som jag inte har tagit upp i interpellationen men som har blivit aktuell nu. Det gäller ersättningar till dem som nu har drabbats. Har detta på något sätt tagits upp i samtalen med nätbolagen, och hur har man i så fall tänkt där? De strömavbrott som har varit nu har på ett helt annat sätt än tidigare förorsakat enskilda personer och företag kostnader som är långt över vad vi tidigare har varit vana vid. Dessutom är det skador på ett sätt som vi inte heller tidigare har kunnat se. Jag undrar om det finns något samtal med nätbolagen om hur man ska kompensera detta.

Anf. 25 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag är helt överens med Gunnar Nordmark om att effekterna av den här stormen, även om den var exceptionell och väldigt omfattande, inte är acceptabla. Det är icke acceptabelt att så många tusentals kunder som det handlar om nu står utan el och därmed också utan fast telefon. Vi är många som behöver dra många slutsatser och lärdomar av detta. Det är absolut sant.

Det har hänt en massa i regeringens arbete redan innan detta, med skärpta punkter på många områden, som jag redogjorde för i interpellationssvaret, men utifrån det som skett har regeringen bedömt att vi också måste gå vidare. Det agerandet noterar jag att det finns tillfredsställelse över också från Gunnar Nordmarks sida.

Självfallet ska vi också när vi tittar på erfarenheterna vara väldigt observanta när det gäller tillsynen och om det finns slutsatser att dra där. Det är en viktig del i eftervärderingen av hur alla bolagen och lagstiftningen har fungerat och också hur myndigheterna har agerat.

Men jag vill också säga att Svenska Kraftnät ställde sina resurser till förfogande på ett sätt som jag har hört att elbolagen har uttryckt stor tillfredsställelse över liksom över det samarbete som man har haft med Svenska Kraftnät.

När det gäller ersättningarna kan vi notera att det finns olika ersättningar i dag. Det är en av bakgrunderna till att en av lagförändringarna som jag vill göra är att det måste vara lika ersättningar för alla. Därför måste det in i lagen. De två områden vi har tittat på och kommer att återkomma till har varit när ersättningen ska börja gälla – i dag är det 24 timmar i den frivilliga överenskommelsen, och vi har diskuterat om 12 timmar är en mer rimlig tidpunkt – och slutpunkten på ersättningarna, som i dag i de flesta fall är ungefär tre dygn. Nu handlar det om avbrott som är oändligt mycket längre.

När det gäller de ersättningar som nu kommer att betalas ut är det lite olika besked från de olika bolagen. Det har också skett en del förändringar i bolagens löften till kunderna vartefter tiden har gått. Vi får väl se vad slutintrycket kommer att vara, vad bolagen kommer att göra. Men för min del har det bara förstärkt min syn på att det är viktigt att konsumentskyddet blir starkare, att det blir mer lika och att det därför måste föras in i lagstiftningen.

Anf. 26 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag har inga synpunkter på hur Svenska Kraftnät har agerat i just denna situation. Det är mer om man ska dra några slutsatser av det uppdrag som Svenska Kraftnät har, inte enbart som nätföretag utan när det gäller att vara en myndighet som tar ett ansvar vid kriser där det krävs att man har en säker eldistribution. Jag undrar om det finns några slutsatser nu om att man skulle ha en mer renodlad myndighet som enbart sköter det och att Svenska Kraftnät är ett nätföretag och ingenting annat. Kan det ha varit något i att man har denna lite dubbla roll som har inneburit att man kanske inte sett saker och ting på ett sådant sätt som man borde ha gjort?

När det gäller ersättningarna tycker jag att det är viktigt att konstatera att de frivilliga ersättningar som finns i dag, som bolagen normalt sett tar på sig att betala ut, över huvud taget inte står i proportion till den skada och de kostnader som enskilda och framför allt mindre företag, som kanske inte har samma försäkringsskydd och liknande som de större, har haft. De bär så att säga inte de kostnader man har haft. Det tror jag också är viktigt, dels därför att ett högre skadestånd är ett incitament för nätbolagen att se till att man får säker el, dels därför att skadestånd eller ersättningar i betydligt större utsträckning speglar de faktiska förluster som

enskilda människor har gjort. I många fall handlar det om flera tiotusentals kronor.

Än en gång tycker jag att det kanske är bra om man kan få besked om vilka ersättningar som nätbolagen i dag kan tänka sig att betala ut för elavbrott som har varat orimligt lång tid och gett orimliga ekonomiska konsekvenser för många enskilda.

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 27 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Först vill jag bara upprepa hur jag svarade i förra inlägget. Gunnar Nordmark frågar om det finns anledning att göra förändringar i myndighetstillsynen. I dag har jag inga sådana planer. Men vi är många som gemensamt måste utvärdera vad som har skett och dra lärdomar av det. De tankarna får man i så fall återkomma till när vi ser hela bilden.

Fortfarande är många mitt uppe i arbetet med att någorlunda återställa eldistributionen. Det kommer att behöva ske mycket större ingrepp i ledningsnäten under ganska lång tid för att göra dem så driftsäkra som framför allt den nya lagstiftningen kommer att kräva. Men självklart ska också myndigheternas sätt att jobba utvärderas. Vi får se vilka erfarenheter vi kan få av det.

Gunnar Nordmark frågade mig igen om jag kunde berätta hurdana ersättningsfrågor från bolagen kommer att bli. Den bilden har inte jag. Jag tror inte heller att bolagen har den. Beskeden har förändrats med tiden. Min erfarenhet hittills har väl varit att i början tog inte alla bolag det ramaskri som har varit riktigt på allvar. I dag gör man det. Man har därmed efterhand förändrat sin syn på hur ersättningar och skadestånd ska se ut. Därför tror jag inte att man kan ha hela bilden i dag. Jag har den i alla fall inte.

Sedan till det Gunnar Nordmark uttryckte om huruvida ersättningsfrågor i framtiden i större grad måste präglas av de förluster som många kunder har upplevt. Jag vill gärna betona det jag sade i svaret. Ersättningsnivåerna ska vara på en sådan nivå att de starkt driver på elnätbolagens arbete med att skapa driftsäkra nät. Detta synsätt tror jag att Gunnar Nordmark och jag delar. Det måste alltid vara rimligare och bättre för företagen att gå in och skapa så leveranssäkra nät som möjligt. Där måste också ersättningsnivåer, eventuella vitesbelopp och risken för att eventuellt tappa koncessionen driva hela marknaden i den riktningen. Det ska vara utgångspunkten för den nya lagstiftningen.

Anf. 28 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag vill bara tacka för svaret och hoppas att denna interpellationsdebatt och att de åtgärder som regeringen avser att vidta leder till att bolagen har en mer rimlig inställning, både i den akuta situation som nu har uppstått och i framtiden när det gäller att skapa en säkrare elförsörjning.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2004/05:294 om förutsättningar för etablering av handelscenter

Anf. 29 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig om jag avser att skapa bättre förutsättningar för etablering av handel genom pågående översyn av plan- och bygglagen. Han har också frågat mig om jag avser att öka kraven på miljökonsekvensbeskrivningar vid handelsetableringar genom prövning enligt miljöbalken och, om så är fallet, om detta prövats mot regeringens ambition i övrigt att inte försvåra företagandet.

Låt mig inleda med att besvara den första frågan. Den kommitté som regeringen har tillkallat för att se över plan- och bygglagstiftningen har som övergripande mål att stärka lagstiftningens roll som ett instrument för hållbar utveckling. Den ska också utveckla lagstiftningen så att den får en utformning som skapar bättre förutsättningar för en god miljö, bostadsbyggande, etablering av handel och övrigt näringsliv liksom för annat samhällsbyggande. Ett ytterligare övergripande mål är att utveckla plan- och byggprocessen så att den bättre tillgodoser kraven på en effektiv beslutsprocess.

I kommittédirektiven anges bland annat att konkurrensen inom detaljhandeln och särskilt på dagligvaruområdet är svag. Möjligheterna till nyetablering är en grundläggande förutsättning för en fungerande konkurrens med ett brett och varierat utbud av varor och tjänster till rimliga priser. Direktiven anger också att kommunernas planering har betydelse för förutsättningarna för etablering av nya företag på marknaden. Med hänsyn till dessa förhållanden ska kommittén analysera hur konkurrensspekter bättre ska kunna vägas in i bedömningar enligt PBL. Kommittén ska också undersöka andra alternativ till förändringar som kan tjäna samma syfte.

PBL-kommittén har således redan nu i sina direktiv att beakta de synpunkter som Torsten Lindström tagit upp i fråga om att skapa bättre förutsättningar för etablering av handel. Kommittén ska lämna sitt slutbetänkande senast den 30 juni 2005.

När det gäller den andra frågeställningen kan jag konstatera att det i PBL sedan 1994 finns ett krav på att en miljökonsekvensbeskrivning ska utarbetas när vissa detaljplaner tas fram. Detta krav infördes som en följd av Sveriges åtaganden enligt EES-avtalet och syftade till att genomföra EG-direktivet om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, det så kallade MKB-direktivet. Regleringen finns i 5 kap. 18 § PBL. Europeiska kommissionen har därefter ifrågasatt om de svenska bestämmelserna är tillräckliga för att MKB-direktivet ska anses vara genomfört i förhållande bland annat till planläggning för vissa infrastrukturprojekt. Anläggande av köpcenter är ett exempel på sådana projekt.

Vi har konstaterat att den svenska lagtexten behöver preciseras. Regeringen överlämnade därför den 9 december 2004 propositionen *Miljökonsekvensbeskrivning enligt plan- och bygglagen, m.m.* till riksdagen. Enligt regeringens förslag ska vissa bestämmelser i miljöbalken tillämpas om en detaljplan innebär att planområdet får tas i anspråk för vissa verksamheter eller åtgärder och om anläggningen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Återigen är anläggande av ett köpcenter exempel

på sådan verksamhet. De bestämmelser i miljöbalken som då ska tillämpas avser bland annat krav på vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla. Den ändring som regeringen föreslår är närmast ett förtydligande av gällande rätt. Genom att kommunerna nu får en preciserad vägledning för hur en miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas borde arbetet med att ta fram en korrekt beskrivning underlättas. Regeringen bedömer att den föreslagna utformningen av bestämmelserna i PBL inte kommer att få några konsekvenser av betydelse för vare sig handläggningstiderna i detaljplaneärenden eller kostnaderna för handläggning av dessa ärenden. Jag bedömer inte att lagändringen, som föreslås träda i kraft den 1 juni 2005, kommer att motverka regeringens ambition att underlätta företagandet.

Anf. 30 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Allra först vill jag tacka samhällsbyggnadsministern för svaret på min interpellation.

I vårt demokratiska samhälle är fritt företagande en viktig grundpelare – inte bara för att uppnå ett ekonomiskt välstånd, utan också för att individens, den enskilda personens, grundläggande frihet kräver att man ges möjlighet att fritt agera utifrån egna idéer och förutsättningar. Det fria företagandet är också en förutsättning för fri konkurrens.

Samhällsbyggnadsministern är nu den som ger signaler för företagande i livsmedelshandeln, som i mångt och mycket handlar om enskilda företagare. Det är Mona Sahlin som avgör om det ska bli billigare och lättare att handla, eller om det ska bli dyrare och svårare.

Handelsetableringar handlar både om tydliga lågpriskedjor med billigt men begränsat sortiment och om traditionella livsmedelshandlare med fullsortimentsbutiker. Det är viktigt att det blir lättare att etablera sig för båda dessa typer, så att konsumenterna – de enskilda – får fler möjligheter att välja vad och var man vill handla.

Till skillnad från många andra frågor som vi diskuterar i denna kammarerör sig detta inte om någon resursfråga. Det handlar bara om att den politiska makten måste inse att man sitter på ett kraftfullt instrument att stimulera nyetableringar av matbutiker så att ordentlig konkurrens uppstår.

Konkurrens ska uppmuntras – inte förhindras genom rigid lagstiftning eller besvärliga planprocesser. Politikens uppgift är att genom olika beslut skapa goda förutsättningar för företagande och att ge människor goda förutsättningar att skapa nya företag och utveckla befintliga verksamheter.

Men en del politiker vill öka detaljstyrningen av handelsetableringar. Samtidigt har handelscenter blivit en självklar del av människors vardag. Att vi i Sverige har ett stort och mångfasetterat utbud av affärer är viktigt. De nya affärer som kommit till på senare år har visat att nya etableringar leder till ökad konkurrens, pressade priser – och det är viktigt i ett land med relativt höga priser – och bättre tillgänglighet. Och tillgänglighet är en viktig del av en väl utbyggd service som gör det lättare för medborgarna.

Dagens lagstiftning, där handelsetableringar provas enligt plan- och bygglagen, ses för närvarande över. Regeringens uppdrag till PBL-kommittén är bland annat att utveckla lagen så att den, mot bakgrund av

de senaste årens samhällsförändringar, får en utformning som skapar bättre förutsättningar för etablering av handel och övrigt näringsliv.

Att då, som föreslagits i den politiska debatten, ytterligare öka kraven på till exempel miljökonsekvensbeskrivningar genom en samordning mellan PBL och miljöbalken kommer däremot inte att skapa bättre förutsättningar för etablering av handel och övrigt näringsliv. Det blir än mer byråkrati, överklaganden och liknande i stället för att man underlättar etableringar, som förutom att de ger lägre priser leder till ökad sysselsättning och därmed tillväxt.

Vi behöver acceptera den utveckling och förändring av konsumtionsmönster och levnadsvanor som svenska folket genomgått och visa en förståelse för näringslivets ambition att följa med i den utvecklingen. Att möta denna utveckling genom att införa stopp, moratorier, för etableringar av stormarknader som föreslagits eller att stifta lagar som på andra sätt förhindrar etableringar är fel väg att gå. Tvärtom är det nödvändigt med en större etableringsfrihet.

Min fråga till statsrådet är därför: Tänker regeringen göra det lättare att etablera handel i vårt land, eller tänker regeringen gå in på en väg som en del av stödpartierna vill där det handlar om att försvåra, försvåra och försvåra handelsetableringar till skada för alla konsumenter?

Anf. 31 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Torsten Lindström uttryckte här att det hängde på mig. Han sade att det var Mona Sahlin som avgjorde vad det ska kosta att handla mat i framtiden. Jag vill nog ändå påpeka att det kanske är några fler aktörer än jag som har betydelse för prisutvecklingen – handeln själv, marknaden och alla möjliga andra drivkrafter som finns i vårt fria företagande och som också har en stor påverkan på detta.

Visst är det som Torsten Lindström sade att fritt företagande är en väldigt viktig grundsten i vår ekonomi och i vårt sätt att vara och leva och att den fria konkurrensen är oerhört viktig i detta avseende. Men den diskussion som vi nu för är lite mer komplicerad än så.

Till dessa viktiga förutsättningar om företagandets villkor och om den fria konkurrensen måste man också lägga aspekter som handlar om samhällsplaneringen, miljöhänsynen, vikten av levande stadscentrum, utvecklingen av kollektivtrafiken och bilismens betydelse. Det är allt detta sammantaget som utgör den oerhört viktiga men också svåra frågeställningen som Torsten Lindström här har väckt. Det är inte så enkelt som att bara säga att fria förutsättningar för etablering av handelscentrum är det enda övervägande som man ska göra. Så tänker inte jag, så tänker inte regeringen, och så tänker inte de allra flesta regeringarna i Europa, utan man måste också väga in vilka effekter som planeringen av samhället får för till exempel hur våra stadscenter ska kunna överleva eller hur miljön påverkas av etablering bland annat av dessa handelscenter.

Jag tycker alltså inte att frågeställningen har hanterats på det sätt som Torsten Lindström beskriver. Men PBL-kommittén har fått i uppdrag att se hur man kan underlätta, eftersom det är en viktig förutsättning. Men fortfarande kvarstår att om man ser miljöhänsyn bara som krångel och problem förstår man inte riktigt vilka krav som i framtiden kommer att ställas på det uppdrag som jag i alla fall har som samhällsbyggnadsminister. Det handlar nämligen om att väga ihop dessa aspekter.

Jag är övertygad om att PBL-kommittén kommer att hitta spännande och bra förändringar som gör att vi kan vara stolta över att underlätta etablering av nytt företagande utan att ge avkall på att planera vårt samhälle både utifrån miljö och stadsutvecklingsmöjligheter.

Prot. 2004/05:66
28 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 32 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Självklart finns det många aspekter som spelar in när det gäller tillgänglighet och när det gäller matpriser. Men jag tror faktiskt att Mona Sahlin lite grann underskattar sin egen makt, därför att den politiska makten är stor när det gäller att ge förutsättningar för att bygga, att skapa och att göra handel tillgänglig. Det räcker för både Mona Sahlin och mig att resa längs de stora motorvägarna så ser vi att det under de senaste åren har kommit många externa etableringar en bit utanför stadskärnorna. Det är trots allt ingen slump. De har ofta hamnat där de har hamnat därför att den nuvarande regleringen inte fungerar. De ligger ofta långt från stadskärnorna. De har lett till lägre priser och bättre tillgänglighet för en del konsumenter. Men det finns också goda exempel på att detta har kunnat ske samtidigt som stadskärnan har kunnat utvecklas och förbli levande.

Jag tror att det är lite grann att lura sig själv att tro att vi som politiker inte har någon makt som lagstiftare eller som regering. Det finns faktiskt en hel del att göra både för att göra det lättare att skapa handelsetableringar men också för att slå vakt om levande stadskärnor.

Vi ska inte heller bortse från att det finns en känsla av företagarfientlighet i det regeringssamarbete som styr Sverige. De båda stödpartierna har i många debatter efterlyst just ett moratorium, ett stopp, för nya handelsetableringar.

På regeringens bord ligger det i dag en utredning – *Hållbara laster* – som kom strax före jul till jordbruksministern, notabelt nog. I den föreslås just ett moratorium, ett stopp, för fler handelsetableringar. Det föreslås också att en etablering av nya handelscenter ska prövas enligt miljöbalken. Skulle regeringen gå på den linjen är det bäddat för bekymmer.

I vårt grannland Norge infördes nämligen 1998 just ett moratorium som innebar att kommunerna framtogs möjligheten att tillåta externa handelsetableringar. Dessa skulle i stället hanteras av den norska motsvarigheten till länsstyrelsen. I dag är matpriserna i Norge, enligt Norges egen statistiska centralbyrå, högst i Norden. Märkesvaror är 21 % dyrare i Norge än i Sverige. Det är ingen slump att norrmän reser en masse till Sverige för att handla.

En sådan utveckling vill väl regeringen knappast ha i vårt land? Därför borde det vara ganska välkommet att från Mona Sahlins sida här i dag tydligt kunna markera att ett moratorium inte är aktuellt i vårt land utan att vi tvärtom ska fortsätta att dra nytta av handelsetableringar och ta vara på de möjligheter som detta skapar för alla konsumenter. Oavsett om man vill handla i lågprisbutiker med ett begränsat utbud eller om man vill handla i stora fullsortimentsbutiker med ett varierat utbud ska det vara konsumenterna som ska få bestämma detta, inte politiker som eftersträvar ett moratorium.

Det är illa nog med den proposition som kom i december om att redan utöka kravet på miljöprövningar. Det går faktiskt lite grann på tvärs,

och inte lite heller, med talet om tillväxt som var så populärt från den socialdemokratiska regeringens sida för något år sedan.

Herr talman! Mona Sahlin får gärna komma tillbaka med fler besked. Ge gärna ett besked om att något moratorium inte är aktuellt. Slå vakt om fria handelsetableringar till gagn för alla konsumenter.

Anf. 33 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Till att börja med upprepar jag gärna det ställningstagande som har funnits tidigare och som jag verkligen ställer mig bakom, nämligen nej till moratorier, så har vi klarat av den saken.

Jag tycker ändå att det är intressant vad som ligger i botten på Torsten Lindströms frågeställningar. Han är orolig för miljöprövningen – den proposition som regeringen har lämnat. Jag tycker att det är jättebra att Sverige är med i EU, och jag tycker att det är väldigt viktigt att alla länder följer EG-direktiven, även vårt eget. Det är den ena utgångspunkten.

Den andra är: Skulle miljöprövning alltid vara motsatsen till tillväxt, Torsten Lindström? Det var vad frågeställningen handlade om. Jag är väldigt övertygad om att miljökraven också kommer att driva på tillväxten. Det gäller också i detta sammanhang.

Sedan förde Torsten Lindström själv fram att vi har haft en väldigt spännande utveckling när det gäller antalet lågprisområden. Det har tillkommit ett 60-tal bara under de senaste två och ett halvt åren. Det har också bidragit till att svenska matpriser har sjunkit.

Men som samhällsbyggnadsminister måste man också ha flera aspekter och få dem att förenas, vilket jag inte tror är omöjligt, utan tvärtom. Det har blivit bättre för en del konsumenter, uttryckte Torsten Lindström. Ja, det har det. Men det har inte blivit bättre för alla. Har man inte bil, är man äldre, är man handikappad har man inte samma förutsättningar som vi som är friska, pigga och har en eller två bilar i hushållet. Därför måste man också ta in aspekten om hur hela planeringen ser ut i ett samhällsområde, inte bara var de nya etableringarna finns utan också hur utvecklingen inne i stadskärnorna eller inne i bostadsområdena ser ut. Ska vi få levande och tillväxtskapande bostadsområden i hela vårt land är etableringen av företag och butiker mitt inne i storstädernas område också väldigt avgörande.

Den spännande delen nu, som också PBL-kommittén arbetar med, är att se hur man kan förena dessa två saker och både bidra till företagande och stark konkurrens till gagn för de allra flesta, om inte alla, konsumenter genom att ta ansvar också för miljöhänsynen och stadsutvecklingen.

Men jag säger klart nej till moratorier. De tjänar absolut inget av dessa syften.

Anf. 34 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Tack, Mona Sahlin, för det svaret. Det känns otroligt välgörande att få ett så klart och tydligt besked från statsrådet i dag, att den socialdemokratiska regeringen, till skillnad från sina stödpartier i vänsterkartellen, inte vill ha ett moratorium för handelsetableringar. Det känns som ett gott ställningstagande från det ”nya” statsrådet – ny på det här området. Det ger en god förutsättning för en fortsatt diskussion. För diskussionen förtjänar att föras vidare. Det gäller att lyfta fram allas ansvar för total samhällsplanering i ett helhetsperspektiv. Kommunernas

ansvar är viktigt för att se till att det går att ta sig till till exempel handelscenter via cykelvägar, busslinjer eller vad det må vara, parkeringsplatser. Staten har ett ansvar att via lagstiftningen göra det lättare att skapa nya handelsetableringar, med all respekt för de olika dimensioner och aspekter som måste vägas samman.

I dag känns det bra att ministern har gett det här beskedet. Det är också bra att ministern håller med om att nyetableringar är, som hon säger i sitt svar, en grundläggande förutsättning för en fungerande konkurrens med ett brett och varierande utbud till rimliga priser. Det är en god början för en fortsatt diskussion om hur vi ska kunna tillgodose alla människors behov av handel med ett brett utbud till lägre priser än i dag och på ett människonära, serviceinriktat och miljövänligt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2004/05:271 om lärlingsutbildning som arbetsmarknadsåtgärd

Anf. 35 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Stefan Attefall har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att försök med lärlingsutbildning som arbetsmarknadspolitisk åtgärd ska kunna spridas till andra arbetsförmedlingar i landet, om jag tänker agera för att lärlingsutbildning ska bli ett nationellt program och vad jag i övrigt ska vidta för åtgärder för att säkerställa svenska företags och hantverkares behov av kvalificerad arbetskraft med yrkeskunnande.

Jag delar Stefan Attefalls uppfattning att arbetsmarknadspolitiken ska bidra till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att bland annat förse företag med hantverkare och annan yrkeskunnig arbetskraft.

Jag vill inledningsvis dock betona att det är utbildningspolitiken som främst ska tillgodose långsiktiga behov av utbildad arbetskraft.

Den form av lärlingsutbildning som bedrivs inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen har ökat i omfattning de senaste åren och genomförs i flera län där behov av sådan finns. Precis som Stefan Attefall noterat finns flera lyckosamma projekt, och det utbyte av erfarenheter som redan nu sker mellan länen bidrar till att företagsförlagd utbildning utvecklas och anpassas mot varje lokal arbetsmarknad. Sådant utbyte kan aldrig ske från central nivå utan bäst genom kontakter mellan länen, eftersom varje län arbetar från sina utgångspunkter. Däremot följer Ams utvecklingen på arbetsmarknaden genom sammanställningar över arbetsmarknadsutbildningarna utifrån efterfrågan inom olika branschområden. Den informationen ger en tydlig bild av inom vilka områden det finns brist på arbetskraft och på vilket sätt arbetsmarknadsutbildningen kan svara mot de behov företag har av utbildad arbetskraft.

Arbetsmarknadsutbildningen styrs av konjunktorens växlingar och ska tillgodose behov på kort sikt utifrån de prognoser länsarbetsnämnderna genomför och som Ams årligen sammanställer. Arbetsförmedlingarnas kontakter med det lokala näringslivet är därför centralt, men det behövs även annan samordning som kan bidra till bättre balans mellan utbud och efterfrågan genom att dimensionera arbetsmarknadsutbildningen så att den anpassas till vad övriga utbildningsväsendet erbjuder.

Den uppgiften har de regionala kompetensråden där företrädare för näringslivet, arbetstagarorganisationer, utbildningsanordnare och kommuner ingår.

Arbetsmarknadsutbildningen har under senare år genomgått stora förändringar, vilket visat sig i att fler och fler får arbete efter avslutad arbetsmarknadsutbildning. Trots ett ansträngt konjunkturläge har andelen som fått arbete efter avslutad utbildning har uppgått till över 70 % det senaste året och är lite högre i början av detta år. Det förbättrade resultatet beror i huvudsak på ökad fokusering på utbildningar med inriktning på yrken där det råder brist på arbetskraft och aktiva arbetsförmedlingsinsatser under utbildningstiden. Att tillgodose långsiktiga behov på arbetsmarknaden, där fleråriga lärlingsutbildningar krävs, är däremot utbildningspolitikens uppgift. Arbetsmarknadspolitiken ska enbart komplettera där det offentliga utbildningsväsendet inte tillgodoser behoven.

I proposition *Kunskap och kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan* (2003/04:140) föreslår regeringen att en modern lärlingsutbildning införs i gymnasieskolan som en frivillig alternativ studieväg på alla yrkesinriktade gymnasieprogram.

Riksdagen har behandlat propositionen och beslutat i enlighet med förslagen. Skolverket har fått uppdraget att närmare utreda och föreslå utformning och regelverk för en sådan lärlingsutbildning.

Därutöver har regeringen beslutat om en försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken. Den syftar till att närmare pröva en utbildningsform som varvar teoretiska studier med lärlingskap hos hantverkare. För närvarande bedrivs en sådan verksamhet av Stockholms Hantverksförening.

Det är angeläget att fortsatt uppmärksamhet riktas mot arbetsmarknadsutbildningen och hur den kan motverka flaskhalsar. Mellan länsarbetsnämnder finns en aktiv dialog om effekterna av arbetsmarknadsutbildningar, varför jag inte finner någon anledning att ta ytterligare initiativ för att sprida goda exempel. Företagsförlagd utbildning finns som en del av arbetsmarknadsutbildningen och har visat sig ge goda resultat genom att arbetssökande som en del av utbildningen får praktisera på arbetsplatsen. Att täcka långsiktiga behov, där yrkesbevis och gesällprov ofta ingår i utbildningen, är däremot en uppgift för utbildningspolitiken, och där pågår redan insatser.

Anf. 36 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag vill först tacka för svaret. Jag vill gärna betona att vi har i dag stora problem på arbetsmarknaden. Vi har mitt under en högkonjunktur 8 % av arbetskraften antingen öppet arbetslösa eller i åtgärder. Det är stora volymer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Lärlingsutbildning som en arbetsmarknadspolitisk fråga är självklart bara en del-fråga i det stora sammanhanget.

Även om statsrådet i sitt svar intar en allmänt välvillig attityd är ändå sammanfattningen av svaret: Ja, man håller på med det här lite grann på en del ställen runtom i landet. Det är väl bra att de håller på, men jag är inte speciellt engagerad i att i någon större utsträckning få snurr på det.

Det är på något sätt den känsla Hans Karlsson skapar. Det är inget riktigt engagemang i att utveckla lärlingsutbildningen som en del i arbetsmarknadspolitiken, tyvärr.

Vi ska diskutera gymnasiepropositionen och den traditionella utbildningspolitiken. Där har jag en massa synpunkter också på att det kunde hända mycket mer när det gäller lärlingsutbildningen. Vi vet att Skolverket ska utreda frågan vidare. Det här har utretts, och det har funnits en massa halvdana varianter, och det har aldrig blivit någon fart på de här sakerna inom gymnasieskolans ram.

Nu tänkte jag fokusera på alla de goda exempel från olika ställen runtom i landet där lärlingsutbildning som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd har prövats. Vi har framgångsrika exempel från Skaraborg. Men pengarna tar slut, projekttiden är över, och så avvecklas verksamheten.

Jag har pekat på Jönköping som har prövat en sådan här modell, och där alla har kommit ut i arbete efteråt. Vi har exempel från Öland, och vi har Vaggerydsmodellen där man jobbar med de här sakerna.

Utgångspunkten för oss kristdemokrater är att vi måste uppvärdera praktisk kunskap. I vårt samhälle är vi alltför mycket fokuserade på teoretisk kunskap. De människor som har sin största håg till att jobba praktiskt med saker och ting och lära sig den vägen får inte utrymme på samma sätt som de mer teoretiskt lagda människorna.

Det behövs mer företagsanpassad och företagsförlagd utbildning, det tycker vi är en viktig fråga. Det gäller inte minst inom arbetsmarknadspolitiken ram, och det visar också forskningen. Arbetsmarknadspolitisk forskning visar att när åtgärder ligger nära eller i företagen leder de oftare till jobb än när de ligger långt utanför företagen.

Vi vill också stärka hantverkstraditionen, och det handlar inte om att enbart stärka klassiska hantverk. Sådan utbildning kan också ske inom företag som en lärlingsform.

Det finns lokala goda initiativ inom arbetsmarknadspolitiken. Men varför blir det inte mer av gemensam satsning? Varför förs inte erfarenheterna och kunskaperna över till andra områden? Varför blir det inte mer kraft i de goda initiativen?

Jag tror att det finns ett systemfel i hela Ams organisation. Det är på något sätt så att goda exempel är öar som får begränsad spridning. Vad är det som gör att man inte ens på centralt håll kan sammanställa kunskapen och sprida ut den? Det går alltså inte att ringa till någon central myndighet och få reda på vad som sker på det här området, utan man måste söka upp varje enskilt projekt runtom i landet. Det är ett av problemen med att få kraft i att genomföra mer av lärlingsutbildning inom arbetsmarknadspolitiken område.

Anf. 37 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag beklagar om Stefan Attefall inte tycker att jag verkar engagerad. Det är fel, men möjligen kan det bero på att detta är en favorit i repris för Stefan Attefall. Vi har debatterat den här frågan flera gånger. Jag ska försöka att pigga upp mig, men jag kan inte variera svaren särskilt mycket.

De gånger som jag tidigare har debatterat lärlingsutbildning med Stefan Attefall har jag berättat om mina egna erfarenheter. Jag är en gammal målare som har gått fyra år i yrkesskolan, varvat med lärlingsutbildning och är nästan färdig gesäll. Jag gillade det. Det ligger någonting väldigt fint i att få möjlighet att dokumentera sin utbildning och få lära sig ett yrke varvat med teori och praktik. Jag har inget emot detta, tvärtom. Jag

vill utveckla det både som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och i det reguljära utbildningssystemet.

Sedan frågar jag mig: Vad är det egentligen som vi är oense om? Vi tycks vara ense om att lärlingsutbildning är bra. Vi gillar det. Men vad är vi då oense om? Regeringen och jag anser att lärlingsutbildningen ska vara en del i det reguljära utbildningssystemet för det långsiktiga behovet. Arbetsmarknadspolitiken ska i första hand tillgodose ett kortsiktigt behov av arbetskraft. Kunskapen om detta behov finns i det lokala samhället på det lokala arbetsmarknadsområdet. Där är förutsättningarna för att skapa åtgärder och utbildning, till exempel lärlingsutbildning, störst genom att enskilda arbetsgivare, arbetsorganisationer, fackliga organisationer, arbetsförmedlingen och de arbetssökande gör detta tillsammans lokalt. Det är min ingång i detta.

Det känns som att vi på den här punkten har bytt perspektiv. Jag som socialdemokrat företräder det lokala synsättet och Stefan Attefall som kristdemokrat vill ha mer centralstyrning.

Behovet av arbetskraft och formerna för det är en kvalitetsfråga för mig. Det blir bättre utbildning och engagemang i utbildningen om man kan knäpa ihop det hela i länsarbetsnämndens och arbetsförmedlingarnas regi tillsammans med de lokala arbetsgivarna.

Det ser inte ut som att det är någon stor ideologisk skillnad oss emellan, tvärtom. Vi har bytt perspektiv. Jag är decentralist och Stefan Attefall har blivit centralist i den här frågan. Vi får se om du håller med om det eller om du har någon annan förklaring till denna tingens ordning.

Anf. 38 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag är imponerad av Hans Karlsson som har förstått kristdemokratin på ett bra sätt. Det är sant. Vi vill bygga nedifrån. Det är också intressant att Hans Karlsson säger att vi har bytt perspektiv. Därmed erkänner han att han normalt står för ett centralistiskt perspektiv.

Jag tror att arbetsmarknadspolitiken ska vara nationell. Man bör kunna ta till vara goda exempel och sprida dem. Man borde sammanställa erfarenheter och kunskaper centralt för att ge mera kraft åt det hela runtom i landet. Något sådant finns inte.

Jag tror också att man med hjälp av regleringsbrev och uttalanden från statsråd kan skicka signaler om att det här viktigt. Jag tror inte att den insikten finns överallt i Arbetsmarknadsverket.

Genom att visa uppskattning över de goda exempel som finns kan man också stärka dem och få människor att känna att de gör någonting viktigt.

Har Hans Karlsson lyft fram lärlingsutbildningen som en viktig del i arbetsmarknadspolitiken i regleringsbrev och därmed skickat dessa signaler till länsarbetsnämnder och lokala arbetsförmedlingar? Varför bedrivs lärlingsutbildningar ofta i projektform och har bara en begränsad tidslängd?

Då kan Hans Karlsson säga att det kanske inte finns behov efter ett tag. Vi vet att behoven finns långsiktigt. Lärlingsutbildning är en effektiv form för att lära upp arbetslösa människor till ett yrke. Får vi fler människor med hantverkskunskap – det kan gälla alltifrån skomakare till mer avancerade yrken inom industrin – skapas det behov. Många av våra behov styrs av det som finns tillgängligt. Finns det ingen som lagar en

sak köper vi nytt. Men finns det människor som har hantverkskunskap och lagar våra grejer finns det en marknad för detta.

Det är skönt att höra att Hans Karlsson gillar lärlingsutbildning. Jag vill påstå att alla socialdemokrater inte uttrycker sig så. Jag har debatterat med många socialdemokrater i den frågan. Jag hoppas bara att det engagemanget smittar av sig mera på arbetsmarknadspolitiken och Ams.

Jag hoppas också att Hans Karlsson tar initiativ till att skicka ut signaler om att detta är en viktig del i arbetsmarknadspolitiken. Det ska inte bara vara kortsiktiga projekt. Sammanställ erfarenheterna! Sprid dem! Och gör gärna studiebesök, Hans Karlsson, på de orter där man genomför dessa projekt, stärk dem och säg: Ni gör någonting viktigt inom arbetsmarknadspolitiken.

Det blir inga jobb av att sådana signaler skickas ut, men den bakgrund som Hans Karlsson har som målarlärling gör att du har bättre förutsättningar än många andra.

Jag hoppas att det inte finns någon ideologisk skiljelinje. Det finns det mellan socialdemokrater och kristdemokrater när det gäller lärlingsutbildning inom gymnasieskolans ram. Det har åtminstone funnits det. Där finns det mycket kvar att göra, men det kan vi debattera i särskild ordning.

Inom arbetsmarknadspolitikens område behövs det mer företagsanpassad och företagsförlagd utbildning. Det behövs mer samverkan med företagen. Lärlingsutbildningen är en bra metod för detta. Stärk de goda exemplen! Sprid dem, ställ dig bakom och framhåll dem i regleringsbrev och se till att jag, nästa gång som vi debatterar den här frågan, kan ha hittat information centralt så att jag kan se i hur stor omfattning detta pågår. Det vet ingen av oss i dag. Eller vet Hans Karlsson det?

Anf. 39 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Vi ska inte ha en centralt utformad lärlingsutbildning. Vår uppfattning är att man, för att få hög kvalitet på den, ska utveckla den på arbetsmarknadspolitikens område efter det lokala behovet och anpassar den till branscher, företag och enskilda individer. Jag tror inte att Stefan Attefall kommer att hitta något centralt register, inte ens till nästa gång vi debatterar den här frågan.

Däremot är det inget som hindrar att Stefan Attefall går in på Ams hemsida. Där hittar till exempel länsarbetsnämnderna de goda exemplen inom Ams, den egna myndigheten. Där byter man information och utvecklar de olika projekt och lärlingsutbildningar som pågår.

Vaggerydsmodellen, som Stefan Attefall hänvisar till, har Ams jobbat med nationellt och har haft en person anställd för att enbart jobba med att sprida ut den modellen.

Jag har inget emot att mera och mer högljutt prata väl om lärlingsutbildning i både det reguljära utbildningssystemet och inom arbetsmarknadspolitiken. Jag kan gott göra det. Jag har tittat på en sådan lärlingsutbildning. Jag kan titta på flera, och jag ska göra det. Här gäller det att också glädja Stefan Attefall och visa engagemang, och det hoppas jag att Stefan gör nu när jag pratar.

På den här punkten ska jag alltså bättra mig, så det blir några besök till. Men det kommer inte att bli en centralt reglerad lärlingsutbildning inom arbetsmarknadspolitiken. Det blir inte heller något register. Jag tror

Prot. 2004/05:66
28 januari

Svar på
interpellationer

inte att det behovet finns. Det behov som föreligger tillgodoses inom ramen för den verksamhet vi har just nu. Det är min uppfattning.

Anf. 40 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Det är inte säkert att man behöver ha en central reglering, men man kan ha en central information om de olika projekt som finns och om omfattningen.

Men några saker borde man kanske ändå fundera på att ha lite mer centralt reglerade, exempelvis en typ av kvalitetssäkring, en typ av bevis på att man har gått igenom en lärlingsutbildning, så att det finns någon-ting att hänga upp den på så att man kan säga: Nu har jag genomgått en lärlingsutbildning. Nu har jag klarat av det här. Den typen av saker kanske man kan fundera på att ha centralt reglerat och också registrerat.

Det handlar alltså inte om att detaljreglera uppifrån. Men det handlar om att sprida kunskaperna, sprida informationen. Det handlar också om att erkänna det som sker och att se till att det slår igenom inom hela Arbetsmarknadsmyndigheten.

Jag upplever att det finns en tröghet just när det gäller att sprida nya idéer och nya grepp. Jag ser att många av de goda idéerna alltför mycket är i projektform. Det gäller också de projekt som jag har studerat som rör lärlingsutbildning.

Frågan till Hans Karlsson är: Vet Hans Karlsson hur många det är som är inblandade i olika lärlingsutbildningar inom arbetsmarknadspolitikens ram? Jag kan inte ta reda på detta. Jag får ingen sådan information. Finns det någon typ av bevis på att man gått ut en lärlingsutbildning som ger en kvalitetsstämpel, som en del har använt sig av? Finns det någon sådan information?

Jag tror att den här typen av saker behövs för att höja statusen på lärlingsutbildningen inom arbetsmarknadspolitiken och för att sätta en tydlig kvalitetsetikett på den här typen av utbildningar och också för att höja statusen så att utbildningen sprids ut till andra områden. Där finns det mer att göra, även om jag välkomnar att Hans Karlsson har en positiv inställning och kommer att resa runt och besöka fler sådana här utbildningar framöver.

Anf. 41 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Vi vet inte, och vill heller inte veta, exakt hur många lärlingsutbildningar som finns. Däremot håller vi väldigt noga ordning på inom vilka branscher det behövs arbetskraft. Vecka 2 år 2005 var 9 115 stycken i arbetsmarknadsutbildning inom de områden där det föreligger behov av arbetskraft. Däri ingår också de lärlingsutbildningar som pågår.

Jag ser fram emot att vi får återkomma till den här debatten. Vi får se vad som har hänt fram till dess.

En sak vill jag försäkra Stefan Attefall, att mitt engagemang för ungdomar och lärlingsutbildning är det inget fel på. Men du får väl hålla liv i detta i återkommande debatter. Jag ställer upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 42 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att lokala folkomröstningar ska respekteras samt hanteras demokratiskt, för att medborgarnas förtroende för demokratin ska stärkas och för att medborgarnas initiativ och synpunkter bättre ska tas till vara.

Jag vill inledningsvis poängtera att Grundlagsutredningen (dir. 2004:96) har fått i uppdrag att se över frågan om det kommunala folkomröstningsinstitutet samt frågan om så kallat folkiniciativ, och jag vill inte föregå utredningens förslag.

När det gäller Torsten Lindströms fråga om hur medborgarnas initiativ och synpunkter bättre ska tas till vara vill jag först säga att regeringen anser att de representativa formerna bör vara fundamentet i vårt demokratiska system, men att det samtidigt finns skäl att utveckla former för direkt deltagande mellan valen. Jag vill i detta sammanhang understryka att de politiska partierna också mellan valen har en central roll när det gäller att fånga upp och kanalisera medborgarnas engagemang och politiska intresse. Partiernas ansvar i detta avseende är grundläggande i vårt demokratiska system.

Det finns emellertid andra former för medborgerligt inflytande mellan valen än deltagande i de politiska partierna som bör uppmärksammas och utvecklas ytterligare. I regeringens skrivelse *Demokratipolitik* (skr. 2003/04:110) redovisas hur medborgarnas deltagande i den lokala demokratiska processen ser ut och har utvecklats sedan de demokratipolitiska målen beslutades av riksdagen i april 2002. Bland annat förekommer det i många kommuner försöksverksamheter med lokala ungdomsråd och medborgarpaneler samt olika former av Internetbaserade forum för dialog, diskussion och debatt. Likaså har drygt ett hundratal kommuner redan infört eller beslutat om att införa medborgarförslag, det vill säga att kommuninvånarna alternativt landstingsinvånarna har rätt att väcka ärenden i fullmäktige.

Förutsättningarna för demokratin förändras dock ständigt, och regeringen lägger stor vikt vid att finna åtgärder som dels kan förbättra, dels skapa nya möjligheter för inflytande i den demokratiska processen. En mycket viktig del i detta arbete är att undanröja strukturella hinder som personer med olika bakgrund kan mötas av när de vill delta i denna process. Regeringen har med anledning av detta bland annat gett Uppsala universitet i uppdrag att sammanställa kunskap om och analysera bemötandet i politiken ur ett diskrimineringsperspektiv.

Regeringen har även initierat två utredningar med syfte att öka kunskapen om de nya sociala rörelser och handlingsformer som medborgarnas samhällsengagemang tar sig uttryck i.

Jag anser, precis som Torsten Lindström, att det är av största vikt att medborgarnas förtroende för demokratin stärks. I en representativ demokrati är det av grundläggande betydelse att de förtroendevalda har en god dialog med sina väljare så att de uppfattar väljarnas åsikter och kan agera och uppträda som deras ombud. I arbetet med att skapa fler och bättre former för inflytande och påverkan är det dock viktigt att förmedla en realistisk bild av vad valdeltagandet kan leda till, det vill säga hur demo-

Svar på
interpellationer

kratins spelregler ser ut. Demokratiskt deltagande är inte entydigt med att alltid få sin vilja igenom.

Studier visar att det finns ett stort intresse för att påverka politiken och samhället i stort. Utmaningen för oss är att finna former för hur detta samhällsengagemang kan fångas upp utan att försöka passa in det i de gamla strukturerna. Bland de insatser som regeringen för närvarande genomför eller planerar kan nämnas att det svenska remissförfarandet ska utvecklas genom att nya sätt prövas inom Regeringskansliet för att till exempel nå nya rörelser och enskilda medborgare. Dialogen med föreningslivet inom ramen för folkrörelseforum fortgår också, liksom arbetet med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter och möjligheter till inflytande. Likaså har planeringen av en ny demokratisatsning inför de allmänna valen 2006 påbörjats.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag anser att det redan i dag finns goda möjligheter till inflytande i den demokratiska processen. Men vi ska självklart inte nöja oss med detta, utan arbetet med att förbättra möjligheterna måste ständigt fortgå. Detta är ett arbete som vi alla måste ta ansvar för, inte minst de politiska partierna.

Anf. 43 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Inledningsvis vill jag tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Det är trevligt att för första gången få samtala med statsrådet i denna kammare.

Demokrati innebär långt mer än en teknisk lösning av maktfördelningen i samhället. Ett i sann mening demokratiskt samhälle innebär också ett förhållningssätt där respekt för varje människas unika och okränkbara värde, tolerans, jämlikhet och jämställdhet får råda. Men demokrati handlar också om att respektera medborgarna, att respektera väljarna. Förtroendevalda bör inom det demokratiska förhållningssättets ramar följa folkets röst även när den inte stämmer med det egna partiets uppfattning, eller åtminstone respektera folkets röst.

För att frågan om en kommunal folkomröstning ska prövas krävs i dag – efter den kristdemokratiska civilministern Inger Davidsons pionjärreform för 10 år sedan – att 5 % av kommuninvånarna så kräver. Däremot är det kommunfullmäktige som avgör om folkomröstning ska ske eller inte. Detta är märkligt och föder givetvis en besvikelse hos de berörda samt en berättigad skepsis mot det demokratiska systemet.

Visserligen kan fler folkomröstningar, ett ökat inslag av direktdemokrati, av en del upplevas som en urholkning av den representativa demokratin. Å andra sidan bör väl demokratin som helhet gynnas av ett ökat folkligt intresse och deltagande oavsett vilken form det sker i. Politiken får inte vara så snäv att den upplevs bevaka sina egna gränser.

Av de 70 initiativ till lokala folkomröstningar som tagits sedan den nuvarande lagen trädde i kraft den 1 juli 1994 har bara tre lett till folkomröstning. Det är självklart oacceptabelt att politiker på detta sätt sätter sig över folkviljan och motarbetar den. Det var inte det som den radikala reform som den borgerliga regeringen genomförde med möjliggörande av lokala folkomröstningar för tio år sedan syftade till. Målet att underlätta för lokala folkomröstningar har inte uppnåtts utan snarare omöjliggjorts av socialdemokratiska politiker.

Ett exempel där staten brustit i respekt för folkets vilja är den folkomröstning som genomfördes i Heby kommun om ett byte av länstillhörighet. Det tydliga folkomröstningsresultatet har respekterats av kommunen men inte av staten. Andra fall är när lokala folkomröstningar har genomförts om valfrihet för småbarnsföräldrar. Då har regeringen sagt nej.

Herr talman! Riksdagen beslöt den 4 april 2002 att uppmana regeringen att ta initiativ till en översyn av lagen om kommunala folkomröstningar. Den förra socialdemokratiska demokratiministern Mona Sahlin, Jens Orbacks företrädare, sade i en interpellationsdebatt med mig i riksdagen i januari 2003, för ganska precis två år sedan, att frågan om kommunala folkomröstningar skulle ses över och en annan lagstiftning föreslås. Efter att regeringen inte hörsammat det ursprungliga beslutet uppmanade riksdagen ånyo regeringen i oktober 2003 att snarast presentera förslag i enlighet med riksdagens tidigare beslut. Nu har regeringen hänskjutit frågan till den samlade översynen av regeringsformen. Det finns en risk att frågan därmed "begravs". Den risken verkar än större efter ministrarnas svar i dag där han hänvisar till just den utredningen.

Herr talman! Jag vill fråga den nye demokratiministern: Kommer regeringen att på allvar, inte bara i ord, bejaka demokratin, följa riksdagens vilja, se till att folkviljan följs och inte bara begrava frågor i den här utredningen?

Anf. 44 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag vill börja med att direkt svara på den fråga som Torsten Lindström tog upp. Det var mycket tydligt i propositionen *Demokrati för det nya seklet* att regeringen uttalade att medborgarnas möjligheter att få till stånd en folkomröstning måste stärkas. Eftersom det då är hänskjutet till en utredning skulle jag också den här gången vilja motivera detta. Grundlagsutredningen ska se över bestämmelser om ett folkomröstningsinitiativ. Det är då också rimligt, tycker jag, att man ser över det kommunala folkomröstningsinstitutet. Grundlagsutredningen ska överväga vissa valfrågor med anknytning till den kommunala demokratin. Därför är det inte mer än rimligt att man också inkluderar frågan om folkinitiativ på kommunal nivå.

Remissbehandlingen av Justitiedepartementets promemoria visade också att stödet bland landets kommuner och landsting för en lagändring i enlighet med riksdagens hemställan, som Torsten Lindström tar upp, var väldigt svagt. Det tyder på att flera partiers linje i riksdagen inte är förankrad lokalt. Det är också en motivering, tycker jag, till att man tittar ytterligare på de här frågorna i en parlamentarisk utredning på de här frågorna. Flera av remissinstanserna för promemorian om folkinitiativ, däribland Göteborgs och Uppsala universitet, har pekat på behovet av en fördjupad analys. Därför tycker jag också att det är rimligt att man gör en sådan analys.

Jag tror också att det är viktigt att skilja mellan de folkomröstningar vi här talar om, att skilja mellan de folkomröstningar där kommunen själv har full bestämmanderätt och de folkomröstningar där regeringen har bestämmanderätt. I den folkomröstning som du tog upp, i Heby, var 40 % också emot en delning lokaliserat till den ena delen av just Heby.

Sedan vill jag kort säga något om medborgares möjlighet att påverka mellan valen. Jag kommer själv från den kommunala nivån. Det första jag gjorde som ordförande i den stadsdelsnämnd som också Riksdagshuset ligger i var att skapa medborgarmöten, så att man varje månad innan nämndmötet hade möjlighet för medborgare att komma till tals. De var välbesökta, kreativa och ett utlopp för en demokrati på lokal nivå. Därför hoppas jag också att förslagen om att ta bort stadsdelsnämnder inte finner gehör hos det parti som du företräder.

Det finns också ett nytt förslag som har genomförts om möjligheterna att lägga fram medborgarförslag. Det hade jag också möjlighet att uppleva som en mycket vitaliserande del i medborgarnas möjlighet till demokratiskt inflytande. Det är också väldigt viktigt att partierna tar det här ansvaret mellan valen. Det handlar också om partiernas ansvar att föra en dialog med medborgarna mellan valen.

Anf. 45 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag håller med Jens Orback, inledningsvis, om att mycket kan göras inom ramen för befintlig lagstiftning för att öka mötena mellan de förtroendevalda och medborgarna. Även jag har varit kommunpolitiker. Jag *är* det till och med. Under tio år i kommun och landsting arbetade jag mycket just med att öppna upp politiken. Tyvärr var det inte alltid särskilt lätt, mycket beroende på motståndet just från de etablerade strukturerna, vilket råkar vara Jens Orbacks socialdemokratiska parti. De som har makten vill mycket sällan öppna den, för det finns ju en risk att man råkar slinta med tungan och blir av med en del av den.

Sedan säger Jens Orback att folkomröstningsinstitutet måste stärkas. Det var precis vad hans likaledes socialdemokratiska företrädare sade i denna kammare för två år sedan. Och vad har hänt sedan dess? Jo, ett nytt riksdagsbeslut har kommit, och regeringen begraver frågan i utredning.

Det låter faktiskt på statsrådet som om remissvar skulle betyda mer än ett riksdagsbeslut. Det kan väl ändå inte statsrådet mena? Riksdagen har uttalat en uppfattning vid två olika tillfällen, och såvitt jag har förstått regeringsformen är det regeringens skyldighet att följa riksdagens beslut oavsett om det kommer en eller två gånger. Det är en smula pinsamt, faktiskt, om det här går att tolka som att remissinstanser som regeringen föredrar att lyssna på skulle betyda mer. Det är ju ett häpnadsväckande konstitutionellt uttalande i så fall.

Jag tror, herr talman, att detta beror på att det finns en genuin mistänksamhet hos den socialdemokratiska makten, den som inte vill släppa ifrån sig någonting. Får jag återigen ge två mycket talande exempel. Jens Orback talade ju om demokrati här.

I det ena fallet gäller det Heby kommun, som Jens Orback själv nämnde i sitt svar. Det stämmer att det fanns olika uppfattningar bland kommuninvånarna i folkomröstningen. Och de som förlorade folkomröstningen var det socialdemokratiska partiet. När man då inte vann på den lokala nivån, då griper den socialdemokratiska regeringen och en massa ministrar, kollegerna till Jens Orback, in och ser till att stoppa den folkvilja som fanns på den lokala nivån.

Om vi till detta lägger det andra exemplet, att det i kommun efter kommun har röstats om ökad valfrihet för småbarnsföräldrar vilket fått ett genuint folkligt stöd mot Socialdemokraternas vilja, då kommer nästa nivå där den socialdemokratiska regeringen utnyttjar överhetsmakten och säger: Nej, det passar inte våra syften. Det passar inte vår ideologi. Lyssna på folket vill vi inte när folket säger något annat än det som vi vill höra.

Det, herr talman, är ingenting annat än en maktens arrogans satt i system av den socialdemokratiska regeringen. Så fort det kommer fram en uppfattning som inte passar det egna partiet är något fel. Då ska det remitteras och utredas – med all respekt för att detta måste göras innan ett lagförslag tas fram, självklart – och dras i långbänk på ett sätt som är nästintill häpnadsväckande.

Det hjälper inte att Jens Orback säger en del kloka saker. Det gjorde hans företrädare för två år sedan också, men sedan dess har inte särskilt mycket – för att inte säga någonting – hänt. Det hjälper inte att prata. Man måste också agera.

Herr talman! 70 folkomröstningsinitiativ har tagits. De som genomförts har knappast hörtsammats av de socialdemokratiska politikerna runtom i landet eller av den socialdemokratiska regeringen. De allra flesta har av just socialdemokratiska politiker stoppats från att över huvud taget bli av.

Herr talman! Kan vi se att det blir någon som helst förändring från den nye demokratiministern, eller är det samma gamla vanliga hjulspår – att försvara makten och de egna privilegierna – som även fortsättningsvis gäller från den socialdemokratiska regeringens sida?

Anf. 46 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Vi kanske först, Torsten Lindström, ska reda ut demokratibegreppet och det som sades om att socialdemokrater kör över demokratin. Det var ju så att beslutet om att utreda frågan fattades av en majoritet av riksdagens kammare. Det om något är väl ett uttryck för demokrati, såvida man inte ska ha ett minoritetsstyre med bland annat kd.

Jag tänkte också säga några ord om vad vi vill göra för att öka medborgarnas förtroende för demokratin. Uppsala universitet ska sammanställa kunskap och analysera de strukturella hindren för förtroendevalda i kommuner och landsting samt i de politiska partierna. Inom Regeringskansliet ser man för närvarande över villkoren för förtroendevalda. Det gäller utbildning av nya förtroendevalda, bland annat hur man ska underlätta för ungdomar och invandrare. Vidare ser man över tillgången på modern informationsteknik och tittar på förutsättningarna för beslutsfattande på distans.

Jag tror att det är mycket viktigt att ha en dialog mellan olika nivåer i politiken, och därför har jag valt att inbjuda ett antal lokalt förtroendevalda från olika partier för att se hur vi kan stärka demokratin lokalt och öka medborgarnas möjligheter till inflytande. Demokratipolitikens fortsatta inriktning handlar om att just stärka förutsättningarna för deltagande, att undanröja hinder för deltagande, att skapa möjligheter för ett ökat och mer jämlikt deltagande.

Eftersom jag vill vara konkret tänkte jag ta upp några ytterligare områden som vi satsar på. Inom ramen för storstadspolitik har Mångkulturellt centrum i Botkyrka fått i uppdrag att kartlägga erfarenheterna av och kunskapen om hur så kallat underifrånperspektiv tillämpats och hur detta påverkat de boendes möjligheter att delta i kommunernas demokratiska beslutsprocesser.

Dialogen mellan regeringen och föreningslivet fortsätter. För mig är föreningslivet och folkrörelserna en form av demokratins infrastruktur. Vi planerar också att göra en översyn av folkrörelsepolitiken.

Göteborgs universitet har fått i uppdrag att undersöka nya sociala rörelser för att ge regeringen en samlad bild av utvecklingen och förekomsten av nya politiska rörelser.

Stiftelsen Stora Sköndal genomför för närvarande en undersökning med syfte att studera förändringar över tid i de frivilliga insatserna och analysera de förändringsmönster som kan finnas.

Det handlar om att göra mycket på en och samma gång. Jag tror att det också handlar om att som politiker sträcka på sig, att veta att man gör ett viktigt arbete, ett vackert arbete, inte minst när debatten ibland är både apolitisk och antipolitisk.

Anf. 47 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Statsrådet pratar vackert, och det är en tillgång i politiken. Sedan gäller det att inte bara prata utan också göra något och se till att något händer. Det är just det som återigen är problemet.

Vi har sett en lång rad socialdemokratiska demokratiministrar som, precis som Jens Orback, stått här och pratat om utveckling. Det låter så bra, och mycket av det är fullt möjligt att både stödja, instämma i och komplettera. Men det räcker inte. Det måste också ske saker. Det duger inte att bara möta människor – människor som inte umgås i politiska kretsar. Jag gör det varje dag, och kanske gör Jens Orback det också. Det viktiga är att det leder till något konkret. Där har de socialdemokratiska regeringarna haft – och har – det så svårt.

När det gäller lokala folkomröstningar händer ingenting. I stället får den systematiskt negativa inställningen till åsikter som man inte tycker om, åsikter som man är rädd för, frodas. Jag hade hoppats, herr talman, att det med en ny minister på det här området skulle bli ett slags nystart, komma en nytändning, men jag måste tillstå att jag efter den här debatten är mycket tveksam till om vi kan hoppas på det. Det behövs nog en ny regering för att demokratiarbetet över huvud taget ska tas på allvar. Inte heller det verkar Socialdemokraterna klara av.

Herr talman! Partierna har självklart en viktig uppgift. Det har alla som är förtroendevalda. Återigen: När det gäller att sätta stopp för de konkreta förslagen ute i kommunerna, liksom på den statliga nivån, är problemet inte partierna generellt – även om partierna, även mitt eget, kan bli bättre – utan problemet är det socialdemokratiska partiet som sätter stopp när det inte duger, när det inte passar.

Ge oss gärna lite hopp i ditt sista inlägg, Jens Orback, så att vi kan hoppas på en bättring. Hittills har vi inte fått mycket hopp för framtiden.

Anf. 48 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Torsten Lindström var besviken över att jag inte kom med några konkreta åtgärder och över att jag pratade för mycket. Jag använde hela mitt anförande till att föreslå konkreta åtgärder. Jag hörde ingenting från Torsten Lindström. Men vi kanske möts här igen.

Torsten Lindström tyckte inte heller att han riktigt fick svar på sin fråga om folkomröstningar. Jag är rätt förvånad över att han alls skrev sin interpellation, för han måste väl ha vetat att detta fanns inom ramen för Grundlagsutredningen. Jag har också använt en del tid till att förklara och motivera detta.

De sista sekunderna kanske jag ändå ska ägna åt något annat. Jag tror att deltagandet i och intresset för politiken i slutändan till stor del handlar om politikens innehåll. Jag tillhör ett parti som får rätt mycket stöd just för innehållet; det handlar om en politik som gäller rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla. Det är när vi på ett riktigt och konkret sätt kan diskutera politikens innehåll som jag tror att medborgarna också blir intresserade av att delta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:66
28 januari

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2004/05:283 om hedersrelaterat våld och skyddat boende

Anf. 49 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Sven Brus har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att medel för skyddat boende även utgår till de mindre länen som är i behov av detta.

Förra året fick länsstyrelserna i de tre storstadslänen 7,5 miljoner kronor vardera för att lämna fortsatt stöd dels till att skyddat boende inrättas eller utvecklas, dels till projekt som avser förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld. Övriga länsstyrelser fick medel för fortsatt stöd till projekt som rör förebyggande arbete. Länsstyrelsen i Gävleborgs län fick till exempel 500 000 kr.

Regeringen anser att det är rimligt att ett särskilt stöd för skyddat boende i första hand riktas till länsstyrelserna i de tre storstadslänen där man har konstaterat att det finns ett stort behov och det också finns goda förutsättningar för att upprätthålla en hög kompetens och kvalitet. Boendeplatser i storstadslänen kan även användas för ungdomar som bor i andra län.

Jag följer noga frågan om ungdomar som hotas av sina anhöriga. Enligt vad jag erfar finns det god tillgång till platser i skyddat boende. Svaret på Sven Brus fråga är därför att det inte är aktuellt att anvisa medel för just skyddat boende till fler länsstyrelser.

Anf. 50 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det är kort och klargörande men ändå ganska oroande. Regeringen finner det rimligt att prioritera storstadslänen med ett särskilt stöd till skyddat boende för flickor som hotas av det vi kallar för hedersrelaterat våld. Vilka underlag

man har för den bedömningen är inte alldeles lätt att genomsåda. Men vi kanske kan få någon klarhet här i dag.

Låt mig först få säga att det naturligtvis är djupt oroande att det finns behov av insatser över huvud taget. Men dessvärre är det så. De utsatta flickorna finns. Ibland är det synligt så att de är mottagliga för insatser från samhällets sida. Men det finns också en välgrundad oro för ett mörkertal på området.

Hur man ska hantera den situationen ligger möjligen utanför debatten men är ändå värt att fundera över. Vi har nyligen påmint oss om Fadime som mördades för tre år sedan. Det är den yttersta konsekvensen av ett hedersbegrepp som vi kan känna både avsky och fruktan inför.

För protokollets skull vill jag säga att jag har satt "hedersbegrepp" inom citattecken. Det har inte med heder att göra och inte ens med kultur utan snarast med en människosyn som är främmande för både Jens Orback och mig och jag hoppas för oss alla.

Det är ändå påtagligt i vårt samhälle. Just nu är uppmärksamheten stor och debatten aktuell om till exempel de apatiska barnen i asylsökande familjer. Det är kanske drygt ett hundratal barn som svävar i direkt livsfara. Det är inte ämnet för dagens debatt. Men jag vill ändå lyfta in det i sammanhanget.

De hotade flickorna och de hotade människorna finns mitt ibland oss. Det är de förra vi debatterar här i dag. Men jag anser att båda företeelserna ständigt måste stå högt upp på samhällets politiska agenda. Därför är det bra att regeringen har tagit frågan på allvar så långt man har gjort.

Om insatsen är tillräcklig eller inte vill jag inte ha någon bestämd uppfattning om just nu. Det ligger möjligen i sakens natur att man aldrig kan tycka att man har gjort nog när det gäller att värna de mest utsatta i samhället. Men jag kan och vill ha synpunkter på hur regeringen fördelar insatserna.

Det är möjligen så att företeelsen återfinns i stor utsträckning i storstadslänen. Säkert anser man där att det finns behov av ett statligt stöd. Men man ska också komma ihåg att en storstadskommun trots allt har ett större utrymme i sin budget för det oförutsedda och extraordinära. Statsrådet har stor erfarenhet av storstadens situation och både möjligheter och problem.

Den här marginalen saknas oftast i den lilla kommunen. Låt mig ta en relativt liten kommun i Kronobergs län som ett exempel. Där har man sedan snart två år tillbaka ett par flickor som hotas till livet av fäder och bröder. Kommunen har stått för skyddat boende till en kostnad av hittills omkring 2 ½ miljon kronor. Vad notan slutar på är svårt att veta.

För en stor kommun kan ett sådant åtagande verka hanterligt. Men för den lilla kommunen gör det ett djupt ingrepp i kassan. Risken finns att de akuta åtgärderna som inte kan ställas i någon kö kommer att inkräkta på andra välfärdsåtaganden i kommunen. Det är allvarligt. Detta i sig kan skapa problem. Det är inte bara ekonomiska problem. Det kan väcka en diskussion om vilka prioriteringar man ska göra och vad som inkräktar på vad.

Jag skulle vilja be statsrådet att utveckla sin syn på just den konflikten och hur de små kommunernas situation kan belysas i sammanhanget.

Anf. 51 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag ska försöka att besvara frågan så gott jag kan. Fördelningen av pengarna kommer av den kartläggning som alla länsstyrelser gjorde av behovet av extrainsatser på detta område. Jag ska också tillstå att detta var något vi hade alldeles för dålig kunskap om när de brutala mordet dök upp.

Vi satsar nu väldigt stora resurser på att hinna ikapp och ge goda resurser till dem som är i behov av ett skyddat boende. Det handlar mycket om att få utbildning. Vi talar ofta om det hedersrelaterade våldet. Men ofta handlar det om ett hedersrelaterat liv.

Jag vill i det sammanhanget klargöra regeringens hållning. Det så kallade hedersrelaterade våldet ingår i ett patriarkalt system. När vi ger stöd måste vi också titta hur dessa speciella företeelser tar sina speciella uttryck för att ge det adekvata stödet.

Efter att länsstyrelserna hade gjort kartläggningen kom man fram till att ge 7,5 miljoner kronor var till Stockholms län, Västra Götaland och Skåne. Man gav 1 miljon kronor var till de mellanstora länsstyrelserna, och man gav 500 000 kr till de andra länen.

Det gjorde inte regeringen för att detta är regeringens ansvar. Detta ansvar vilar egentligen på kommunerna. Men regeringen valde att göra en stor satsning för att komma till rätta med problematiken.

Det finns också ett motiv till att ge stora samlade resurser till tre länsstyrelser. Det var helt enkelt att bygga upp en mycket hög kompetens på tre platser i landet. Tanken är att den kompetensen också så småningom ska stå till förfogande för hela landet.

Också Kronobergs län och Gävleborgs län har fått en halv miljon kronor var. Det står kommunen fritt att söka dessa pengar. Det står kommunen fritt att också använda de pengar man söker till skyddat boende för flickor. Det är kommunens ansvar. Pengarna är till för bland annat kommuner att söka från.

Anf. 52 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Jag upprepar det jag sade inledningsvis. Jag tycker att det är bra att regeringen har gjort den här satsningen. Om den är tillräckligt stor kan man ha olika uppfattning om. Det jag framför allt har riktat in mig på i min kritik är hur det fördelas.

Statsrådet säger här att Kronobergs län, som jag nyss tog upp exempel från, har fått en halv miljon till skyddat boende. Jag kunde med det exempel jag tog visa på att en enda relativt liten kommun i Kronoberg förbrukat fem gånger det belopp som hela Kronoberg har fått. Man kanske ska se de proportionerna trots allt när man berömmar sig av stora insatser.

Statsrådet talar om kompetens i storstadslänen. Han säger också i sitt svar i dag att platserna i de länen kan användas för ungdomar som bor i andra län. Även om det skulle vara så kan jag möjligen fundera över om det verkligen finns den platsbanken i storstadslänen som räcker till för övriga landet. Jag har svårt att tänka mig att det verkligen är så.

Även om så skulle vara fallet känns det tveksamt att hänvisa till den lösningen. Kommunen har ofta ett engagemang kring familjen och den utsatta flickan och kan sätta in det i det sammanhang som statsrådet talar

Prot. 2004/05:66

28 januari

*Svar på
interpellationer*

om här. Det finns starka skäl att en hemkommun ska ges möjlighet att ge stöd och att fullfölja det stödet och engagemanget. Det tror jag är viktigt.

De 500 000 kronorna till Gävleborgs län ska sättas i proportion till de stora kostnaderna. Länsstyrelsen i Gävleborg har på regeringens uppdrag kartlagt behoven. Man säger att det uppskattningsvis rör sig om 45–100 flickor och kvinnor som har behov av skyddat boende.

En naturlig slutsats som Gävleborg drar är att det saknas resurser till fullgott skydd av dessa personer. Det har regeringen inte beaktat när man talar om 500 000 kr. Det var alltså 500 000 kr även till Gävleborg. Jag tog Kronoberg förut som exempel, och det är samma belopp där.

Detta har regeringen inte beaktat utan hänvisar till att det finns platser i storstadslänen. Det är en klen tröst för kommunpolitikerna i både Kronoberg och Gävleborg att veta att det eventuellt kan finnas någon plats i Botkyrka eller någon annan randkommun till Stockholm.

En aspekt på frågan är att det handlar om oerhört utsatta människor som bokstavligen lever under dödshot. Jag tror att det är svårt för de flesta av oss att riktigt förstå vad det innebär. Det måste finnas en beredskap och resurser för en mycket personlig och inklämmande hantering. Den tror jag ändå ska vara väldigt lokalt kopplad.

En annan viktig aspekt som är mer övergripande som jag skulle vilja beröra i debatten är denna. Vi vet alla att just asyl- och invandringspolitiken, dit dessa frågor ändå gränsar, är ett laddat politikområde. Det är förknippat med starka känslor av stort engagemang och medkänsla men också ett starkt ifrågasättande av olika skäl.

De motpolerna möter vi dagligen i den politiska debatten. Ibland är politiken för inhuman, ibland är den för generös. Om det vore något politikområde där det vore önskvärt att vi skapade en bred samsyn är det detta. Det skulle vara bra för den politiska debatten och samhällsklimatet.

Det ska inte bara vara en samsyn i tanken utan också när det gäller medvetna åtgärder. Det gäller sålunda grunden för påståenden om att viktiga välfärdsområden hotas av insatser för till exempel dessa utsatta flickor.

Jag tror, som jag sade i mitt första inlägg, att det finns en uppenbar risk för det i de små kommunerna som tvingas in i stora åtaganden som inkräktar på andra välfärdsområden. Då skapar vi den debatt som jag tror att varken Jens Orback eller jag vill ha om att det här politikområdet hotar annan välfärd.

Anf. 53 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag kan följa med i en del av det resonemang som Sven Brus tar upp här. I ett inledningsskede håller jag dock inte med honom om att man bara ska ha en nära, personlig kontakt. Det är bra, men det är viktigt att man också kan bygga upp kvalitet, kompetens och god kunskap på området framför allt i en initial situation. Det har också varit regeringens avsikt.

Jag vill också markera tydligt att ansvaret för detta ligger på kommunerna. Staten skickar inte pengar till kommunerna för detta. Man ger pengar till länsstyrelserna som kommunerna kan söka tillsammans med organisationer.

I en del fall handlar det om flickor som inte kan vara kvar i sitt eget närområde, vilket i sig är en stor tragik.

Jag vill också berätta att Socialstyrelsen har fått ett uppdrag att den 31 mars lämna en lägesrapport om länsstyrelsernas insatser. Rapporten ska redovisa hur mycket av de beviljade medlen som har avsatts till just skyddat boende. Det ska också framgå i vilken utsträckning kommunerna har bidragit till kostnaderna för skyddat boende. Socialstyrelsens rapport kommer att utgöra en del av regeringens underlag för beslut om fortsatta insatser.

Sven Brus tar upp exemplet med en kommun som har haft stora utgifter. Det är samma sak för kommunerna i storstadsområden. Man måste betala för det skyddade boendet. Det är inte gratis för kommunerna i storstadslänen. Där finns alltså en likabehandlingsprincip.

Jag ska också nämna att Socialstyrelsen ska lämna en rapport till regeringen senast den 31 mars om hur ett nationellt konsultativt stöd ska se ut, inte minst när det gäller speciellt stöd till personal inom socialtjänsten.

Anf. 54 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Det är förvisso sant att notan ska betalas oavsett om det är en stor eller liten kommun. Men som jag belyste med mina exempel är det trots allt stor skillnad mellan Stockholms stad och till exempel en liten kommun i Kronoberg när det gäller att hantera två och en halv miljon. I Stockholms stad tror jag inte att det sätter några större avtryck i budgeten, men i den lilla kommunen i Kronoberg kan det till och med hota andra välfärdsområden, som jag sade.

Jag tror inte att kompetens behöver ställas emot närhetsprincipen och det lokala perspektivet. Jag tror att det mycket väl går att förena de synsätten, och jag vill till och med tro att en del av kompetensen ligger just i närheten. Det finns nog grund för den uppfattningen.

Det vore kanske förmätet att tro att den här debatten i sig ensamt påverkar regeringen till en annan syn på detta. Men jag kan finna en viss tröst i slutorden i svaret i dag – att regeringen följer det här. Jag hoppas att den opinion som jag vet finns från kommuner ute i länen i Sverige när det gäller den här problematiken också ska påverka regeringen till att tänka lite mer lokalt och till en annan fördelningsprincip i de här frågorna.

Anf. 55 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Två och en halv miljoner kronor är mycket för en liten kommun. Men det är också mycket för en stor kommun om det multipliceras med antalet fall. Då tror jag att man hamnar på ungefär samma grad av kostnader.

Som jag berättade kommer nu Socialstyrelsen att utvärdera en del av projekten. Jag skulle avslutningsvis bara vilja säga att jag tycker att det är bra att Sven Brus är med i debatten och att vi tillsammans ser till att vi tar det ansvar som vi har påbörjat för denna utsatta grupp. Därför hoppas jag också kunna fortsätta dialogen här i kammaren och på andra håll.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2004/05:54 till finansutskottet

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Justitieutskottets betänkanden
2004/05:JuU14 Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll, m.m.
2004/05:JuU12 Några frågor om ordningslagen
2004/05:JuU13 Handlingsplan mot den ekonomiska brottsligheten
2004/05:JuU15 Godkännande av nya funktioner i Schengens informationssystem

Socialutskottets betänkande
2004/05:SoU7 Stamcellsforskning

11 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 28 januari

2004/05:335 av *Karin Granbom* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Resurserna inom kriminalvården

2004/05:336 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Resurserna inom Polisen

2004/05:337 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Tillsättning av ledamöter i lärosätenas styrelser

2004/05:338 av *Annika Carlsson* (c) till näringsminister Thomas Östros
Företagsklimatet i bland annat Dalsland

2004/05:339 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Lokalisering av statliga myndigheter

2004/05:340 av *Ewa Björling* (m) till statsrådet Carin Jämtin

Utmaningar i humanitärt bistånd

2004/05:341 av *Jan-Evert Rådström* (m) till socialminister Berit Andnor

Fusk inom bidragssystemen

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 februari.

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 28 januari

2004/05:810 av *Lars Tysklind* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Utbyggnaden av E 6 i Bohuslän

2004/05:811 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Vägar i Dalsland

2004/05:812 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Utbetalning av bredbandsbidrag

2004/05:813 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Bredbandsnätet

2004/05:814 av *Tommy Ternemar* (s) till finansminister Pär Nuder
Skatteregler för fordon med alkoholås

2004/05:815 av *Owe Hellberg* (v) till samhällsbyggnadsminister Mona
Sahlin

Statliga kreditgarantier för bostadsbyggande

2004/05:816 av *Carina Adolfsson Elgestam* (s) till samhällsbyggnadsmini-
nister Mona Sahlin

Ett tillgängligt samhälle för alla samhällsmedborgare

2004/05:817 av *Lars Tysklind* (fp) till samhällsbyggnadsminister Mona
Sahlin

Statlig styrning av kommunala bostadsföretag

2004/05:818 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Tandläkarbrist

2004/05:819 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Skriv-Knuten

2004/05:820 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Lena Hallengren
Utbildning i Dalsland

2004/05:821 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Rättshjälp vid enskilt åtal

2004/05:822 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Vapenlagstiftningen

2004/05:823 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Åtal vid bedrägerier mot Försäkringskassan

2004/05:824 av *Marita Aronson* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
De äldre och tsunamikatastrofen

2004/05:825 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Gripandena av människorättsaktivister i Sudan

2004/05:826 av *Cecilia Wigström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Fängslade svenskar i Eritrea

2004/05:827 av *Hillevi Engström* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Hivtest av ungdomar

Prot. 2004/05:66
28 januari

2004/05:828 av *Magdalena Andersson* (m) till statsrådet Morgan Johansson

Socialbidrag och ungdomars arbete

2004/05:829 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Prioriteringsutredning för socialtjänsten

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 februari.

13 § Kammaren åtskildes kl. 12.15.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 5 § anf. 30 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Särskild debatt om segregationen i Sverige	1
Anf. 1 Statsrådet JENS ORBACK (s)	1
Anf. 2 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	2
Anf. 3 MAURICIO ROJAS (fp).....	4
Anf. 4 STEFAN ATTEFALL (kd)	5
Anf. 5 STEN LUNDSTRÖM (v)	7
Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (c).....	9
Anf. 7 YVONNE RUWAIDA (mp)	10
Anf. 8 Statsrådet JENS ORBACK (s)	12
Anf. 9 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	13
Anf. 10 MAURICIO ROJAS (fp).....	14
Anf. 11 STEFAN ATTEFALL (kd)	15
Anf. 12 STEN LUNDSTRÖM (v)	16
Anf. 13 KERSTIN LUNDGREN (c).....	17
Anf. 14 YVONNE RUWAIDA (mp)	18
Anf. 15 Statsrådet JENS ORBACK (s)	19
Anf. 16 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	20
Anf. 17 MAURICIO ROJAS (fp).....	21
Anf. 18 STEFAN ATTEFALL (kd)	21
Anf. 19 STEN LUNDSTRÖM (v)	22
Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (c).....	22
Anf. 21 YVONNE RUWAIDA (mp)	23
Anf. 22 Statsrådet JENS ORBACK (s)	23
2 § Anmälan om kompletteringsval till finansutskottet och skatteutskottet	24
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	24
4 § Svar på interpellation 2004/05:300 om tillsynen av eldistributionen	25
Anf. 23 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	25
Anf. 24 GUNNAR NORDMARK (fp).....	27
Anf. 25 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	27
Anf. 26 GUNNAR NORDMARK (fp).....	28
Anf. 27 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	29
Anf. 28 GUNNAR NORDMARK (fp).....	29
5 § Svar på interpellation 2004/05:294 om förutsättningar för etablering av handelscenter.....	30
Anf. 29 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	30
Anf. 30 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	31
Anf. 31 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	32
Anf. 32 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	33
Anf. 33 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	34
Anf. 34 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	34
6 § Svar på interpellation 2004/05:271 om lärlingsutbildning som arbetsmarknadsåtgärd	35
Anf. 35 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	35

Anf. 36	STEFAN ATTEFALL (kd)	36
Anf. 37	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	37
Anf. 38	STEFAN ATTEFALL (kd)	38
Anf. 39	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	39
Anf. 40	STEFAN ATTEFALL (kd)	40
Anf. 41	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	40
7 §	Svar på interpellation 2004/05:303 om lokala folkomröstningar	41
Anf. 42	Statsrådet JENS ORBACK (s)	41
Anf. 43	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	42
Anf. 44	Statsrådet JENS ORBACK (s)	43
Anf. 45	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	44
Anf. 46	Statsrådet JENS ORBACK (s)	45
Anf. 47	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	46
Anf. 48	Statsrådet JENS ORBACK (s)	47
8 §	Svar på interpellation 2004/05:283 om hedersrelaterat våld och skyddat boende	47
Anf. 49	Statsrådet JENS ORBACK (s)	47
Anf. 50	SVEN BRUS (kd)	47
Anf. 51	Statsrådet JENS ORBACK (s)	49
Anf. 52	SVEN BRUS (kd)	49
Anf. 53	Statsrådet JENS ORBACK (s)	50
Anf. 54	SVEN BRUS (kd)	51
Anf. 55	Statsrådet JENS ORBACK (s)	51
9 §	Hänvisning av ärende till utskott	52
10 §	Bordläggning	52
11 §	Anmälan om interpellationer	52
12 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	53
13 §	Kammaren åtskildes kl. 12.15.	54

